

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: **KIS ADOLF.**

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Háborús esztendő.

A világháború öt hónapos tartama után köszöntött be az új esztendő. Súlyos viszonyok nehezednek az ország közéletére, sok gyász és csapás sújtja a családokat és bizakodó reménynyel ugyan, de aggodalomteljesen gondolunk arra, mit hoz az új esztendő.

A nehéz megpróbáltatások e napjaiban a haza, a társadalom és önmagunk érdekében fokozott akaraterővel és áldozatkészséggel, de öntudatosan kell dolgoznunk a jövőért. A háború semmiféle kötelezettség alól nem ment fel bennünket, sőt újabb köteleességeket és feladatokat ró mindnyájunkra. Az ország jövője és boldogulása attól függ, hogy e köteleességeinket miképen teljesítjük. Az egyeseknek és osztályoknak különleges érdekei kell, hogy elnémuljanak s ezek helyett mindenkinek csak a közérdeket, az ország egyetemes érdekét szabad szolgálnia.

Az új esztendő új feladatokat rótt reánk is, akik szerény keretekben ugyan, de lelkesen szolgáltuk és kívánjuk szolgálni a szociálpolitikát. Azt a kérdést, vajjon a háború borzalmi közepette lehet-e, szabad-e szociálpolitikát csinálni, már eldöntötték. A Munkásügyi Szemle háborús közleményei eddig is rámutattak, hogy a hadviselés szempontjából mily fontos érdekek fűződnek a szociálpolitikához. Amikor tehát ezt szolgáljuk, nem különleges érdekeket propagálunk, nem osztályönzést ébresztünk s nem kiváltságokat kívánunk egyes néposztályoknak, hanem hitünk és meggyőződésünk szerint az ország érdekét és mindannyiunk boldogulását és jövőjét kívánjuk előmozdítani.

A háború nem egyes osztályok sorsát dönti el. Nem kérünk külön kiváltságokat a dolgozó és a harcban legtöbbet áldozó néposztály számára, de kifejezést adunk annak a követelésnek, hogy a munkásság jogosulatlan kihasználásának kiváltsága is szűnjék meg. Ha valaha, úgy most van szükség szociális gondoskodásra. Most kötelessége az államnak és minden hatóságának, tehát a hadvezetőségnek is, gondoskodását mindenre kiterjeszteni. A háború következtében inség és nyomorúság senkit se sújtson; kell hogy minden könny letöröltessék, minden gyász vigaszt találjon. Csak így lehet elviselhetővé tenni a háború borzalmait, megelőzni a csüggedést s így lehet az egész népet a háború szolgálatába állítani.

A hadi célokra dolgozó üzemekben lázas munka folyik. Válogatás és szakképzettség nélkül használnak fel minden jelentkező munkaerőt. Ha valamely gyár szükséges mennyiségű munkást nem kap, a hadvezetőség bocsátja

azokat rendelkezésére s az üzem biztonsága és zavartalan menete céljából katonai fegyelem alá helyezi őket. Mindez azonban nem zárja ki, sőt megköveteli, hogy gondoskodás történjék e munkások kellő védelméről. A hadfelszerelési gyárak tömegesen ontják a baleseti sérülteket, ami egyenesen veszélyezteti ez üzemek rendes menetét. Elég sérült és nyomorék kerül ki a harctérről, ahol védelmi rendszabályokat nem lehet felállítani, semmi szükség arra, hogy jó akarattal elkerülhető balesetek még fokozzák e szerencsétlenek számát. A legelső kötelesség a katonai fenhatóság alá vont üzemekben az, hogy, ha kell kivételes hatalommal, gondoskodjanak elviselhető munkaviszonyokról, a munkaidő helyes beosztásáról, a mai drágaság mellett megélhetésre elegendő munkabérről és tegyenek oly munkásvédelmi intézkedéseket, amelyek a balesetek elhárítására alkalmasak.

A háború sok iparágban nagyszámú üzemet szünetelésre kényszerít. A munkások tömegei maradtak emiatt munka és kereset nélkül. A hitel korlátozása az üzemekben is korlátozást jelent, ami jelentékenyen növeli a munkanélküliek számát. És ha e pillanatban már nagymérvű munkanélküliségről panaszkodni nem lehet, ez nem azért van, mert a munkanélküliekről az állam vagy a község gondoskodik, hanem, mert részben a harctérre bevonult munkások száma és a hadfelszerelési gyárakban megnövekedett létszám most még nagy mértékben apasztja a munkanélküliek számát. Azonban kétségtelen, hogy bármily kismértékű legyen is a munkanélküliség, az önhibájukból kereseti alkalomra szert nem tehető munkásokról gondoskodni kell, ezeknek munkabírását a jövő számára meg kell őrizni. A háború befejezése után sem várható, hogy a gazdasági élet azonnal normális keretekbe jut. Hosszú átmeneti időre van szükség, míg az üzemek újból berendezkednek s míg a gazdasági élet fellendülése megindul. Számolni kell azzal, hogy ebben az átmeneti időben, amikor a harctérre vonult munkások tömegesen érkeznek vissza, a munkanélküliség óriási arányokban fog jelentkezni, mert leküzdésére csak úgy lehet reményünk, ha a szükséges előkészületeket gondos előrelátással már most megtesszük és ezzel megmentjük az országot attól a sok nyomortól és szenvedéstől, amivel a munkanélküliség réme fenyeget.

Még nem tudjuk, hogy a háború következtében emberéletben mily veszteségeink lesznek. Sajnos, az kétségtelen, hogy ebben a világháborúban nagyon sok élet pusztul el és ha bekövetkezik az az idő, amikor az ipar fellendülését várják, nagyon sok munkás fog hiányozni, nagyon sok üzem hiába várja vissza régi jó munkásait.

Mondják, hogy Amerikában 150.000 hadköteles kivándorolt honfitársunk készülődött haza jönni, hogy szolgálatait a hazának felajánlja. Mostoha megélhetési viszonyaink száműzték munkabírásuk teljében ezeket a tengeren túlra, pedig ha itthon tarthattuk volna őket, 150.000 ifjú, erőteljes katonával többet állíthattunk volna az ellenség elé.

Látjuk tehát, hogy az ország védelme szempontjából is mily fontos lisztességes megélhetést biztosítani a munkásságnak. Védjük őket a munka harcmezején érhető minden károsodástól és ezzel kössük őket a hazai földhöz. Elengedhetetlen feltétele ennek a munkaviszony rendezése, erőteljes munkásvédelem, hatályos lakáspolitikai, egyesülési és gyülekezési jog és általában a munkásosztályról való szociális gondoskodás.

Súlyos megpróbáltatások várnak a munkásbiztosításra is. A harctéren az időjárás viszontagságainak, nélkülözéseknek és rettenetes fáradalmaknak kiszolgáltatott katonák sok betegséget szereznek, szervezetük ellenállóképessége megromlik, évtizedek múlnak el, míg ismét egészséges, erőteljes, ellenállóképességű munkásgeneráció fejlődik. Addig ez a harctéren megromlott anyag a munkásbiztosítás terheit fogja állandóan növelni s nagyon megfontolt intézkedésekre, mindenekelőtt pedig a rokkant és aggkori biztosítás megalkotására van szükség, hogy e terhek alatt ami különben is gyenge munkásbiztosításunk össze ne roppanjon.

A háborús esztendő új feladatokat hozott a szociális intézményeknek. Igaz, hogy nagy szolgálatokat tesznek a közügynek azzal is, ha e rendkívüli viszonyok közepette működésüket zavartalanul folytatják s lehetőleg teljesítik a köteles szolgáltatásokat. Ezzel azonban megelégedni nem lehet. Gondoskodásukat és működési körüket új területekre kell kiterjeszteni.

Ezek közé tartozik első sorban a csecsemő- és anyavédelem. Ennek gondos keresztülvitelétől függ, hogy a háborúnak az emberéletben véghezvitt pusztításai mielőbb pótoltságosnak. Karöltve kell járni ezzel a szociális hygienára fordított nagyobb gondnak. Különösen nálunk, ahol a gyermekhalandóság ijesztően nagy, ahol a tuberkulózis évente 70.000 embert pusztít el, s ahol az alkoholizmus állandóan benépesíti a kórházakat, a fegyházakat és az elmeegógyintézeteket.

A munkásbiztosításnak nagy értékű tapasztalatai vannak a baleseti sérültek gyógyítása s az elveszett munkaképesség helyreállítása körül. E tapasztalatokat a hadvezetőség értékesítheti a maga számára, ha e célból a munkásbiztosítás intézményeivel karöltve jár el. Nemcsak a hadvezetőségnek, de az államnak és az ország közgazdaságának is nagy érdeke ez, mert ez által a keresetképtelenek és rokkantak segélyezése helyett a munkapiac számára munkaerőt ment meg. E tekintetben nálunk a kezdeményezés még nem történt meg, de hisszük, hogy soká már nem késhet.

Másik nem kevésbé fontos feladata a munkásbiztosításnak, a háború alatt fellépett és mint szakemberek egyetértően állítják, a tavasszal nagy mértékben terjedő járványok leküzdésében közreműködni. A pénztári szervezetek segítségét e téren mellőzni alig lehet. S bizonyos, hogy a munkásbiztosító pénztárak ez új feladatnak is igyekezni fognak megfelelni.

A rokkantak foglalkoztatása új probléma nálunk. Balesetbiztosításunk még sokkal fiatalabb, semhogy gondoskodását e térre kiterjeszthette volna. A háborúban rokkanttá vált szerencsétlenek nagy száma azonban követelőleg sürgeti, hogy érdekükben megtétessék minden lehető. Az a minimális segély, amit a rokkantak az államtól várhatnak, még a legrövidebb emberi életmódra sem elegendő; azok a szerencsétlenek pedig, akik a hazáért, mindnyájunkért áldozták fel testi épségüket, nem lökhetők ki az utcára, nem nyomhatjuk kezükbe a koldusbotot, hanem megélhetésükről gondoskodni kell. A gondoskodás terjedjen ki nemcsak meggyógyításukra, hanem arra is, hogy az állapotukhoz mértén kereseti foglalkozásokra kitaníttassanak és megfelelő munkaalkalomhoz jussanak.

Az élelmiszerekben mutatkozó hiány és drágaság ellen egyesek vagy egyes néposztályok hiába küzdenek. Itt az önsegély egymagában nem használ. Az állam beavatkozása elkerülhetetlen, azonban ennek is korlátai vannak, különösen a mai politikai és gazdasági viszonyok mellett. A nép élelmezésének fontossága a rendkívüli viszonyok között rendkívüli eszközök alkalmazását teszi szükségessé. Emellett a tudomány és kutatás vívmányait is fel kell használnunk. A népet oktassuk ki, hogy szakítson az évszázados hagyományokkal s szokják olcsó, racionális és tápláló életmódhoz.

Ezek azok a kérdések, amelyekkel a háborús esztendőben a Munkásügyi Szemle foglalkozni kíván, s a felvetett problémák helyes, a közérdeknek megfelelő megoldását elősegíteni törekszik.

A Munkásügyi Szemle új, immár hatodik évfolyamában folytatni kívánjuk eddigi csendes propagandánkat a szociálpolitika érdekében. Propagálni kívánjuk új szociális alkotások létesítését, a meglévők fejlesztését és példaadásul és tájékozódásul ismertetni fogjuk mindazt, amit e téren a nálunk fejlettebb és gazdagabb nemzetek cselekszenek.

Azt hisszük, hogy a mi folyóiratunk szerény működésére a háború

alatt is szükség van, s ha az általános romlás, amely közgazdaságunkban beállott, további működésünk elé nehézségeket állít is, ha kell, áldozatok árán leküzdeni kívánjuk e nehézségeket és eddigi törekvéseinknek szószólói leszünk továbbra is.

E törekvéseinkhez kérjük a közönség jóakarató támogatását.

Lujo Brentano.

A háborúnak minden figyelmet lekötő mozgalmi nem akadályozták meg az elméleti és gyakorlati szociálpolitika németországi művelőit abban, hogy 1914. évi december hó 18-án, mint *Lujo Brentano* 70. születésnapján, hálával és szeretettel ne emlékezzenek meg a tudósról, aki az újabb közgazdaságtannak és ennek keretében különösen a szociálpolitikának egyik legérdemesebb, legkimagaslóbb művelője. Brentano munkájának jelentősége azonban túlterjed a német kultúra határain. Miként kutató szeme, még egészen fiatal korában az angol szakszervezetekben találta meg a fejlődésnek azokat a magvait, amelyeknek hajtásait lankadatlan energiával iparkodott átültetni saját hazájába is, miként a francia Comte pozitívista bölcselése volt irányító hatással arra a felfogásra, amelyet a társadalomgazdaságtan természete és feladatai tekintetében általában magáévá tett: úgy azok az eredmények, amelyekre vizsgálódásai során ő eljutott, javára váltak hazáján túl is a tudománynak, minden kultúrország haladásának.

Rendkívül termékeny munkásságát, a mezőgazdasági politikán kívül, amelynek irodalmi művelésére csak későbbi éveiben adta magát, úgyszólván kizárólag az ipari munkáskérdés problémájának szentelte. Nagy érdeme, hogy kiváló honfitársaival (Colm, Schönberg, Held, Schmoller, Wagner stb.) egyik úttörője az ethikai közgazdaságtannak, amely a klasszikus közgazdaságtannal szemben csak relatív értékűeknek tartja immár a társadalmi gazdaságnak intézményeit (így a magántulajdon intézményét is); amely továbbá a gazdasági élet jelenségeit az ethika követelményeivel iparkodik átítatni; amely a deduktív módszert az induktív kutatással kívánja helyettesíteni; amely nem elégszik meg a tények konstatálásával, de a szociálpedagógia érvényesítésével a társadalomgazdasági fejlődésnek ethikai megfontolások által sugallt célokat is tűz ki: a társadalmi gazdaságtan jellegének, módszerének, céljainak, eszközeinek megállapítása, általában e tudománynak megnemesítése körül hervadhatnak az érdemei. De ezeknek az érdemeknek ragyogó koszorúját az ipari munkáskérdésben kifejtett, az említett magas elvi szempontoktól irányított tudományos működésének látható, kézzel fogható eredményei alkotják. Az, amit e kérdésben írt, amit a német világnak kulturcentrumain (Berlin, Breslau, Strassburg, Bécs, Lipcse, München) hallgatóinak tanszékéről inspirált, mindinkább kiépülő jogalkotásban és társadalmi intézményekben él valóságos életet. A munkásságnak valóságos szabadsága a munkaviszonyban; e szabadság kivívásának és megtartásának biztosítékául a szervezetek működésének mind szabaddabbá tétele; ott, ahol az önszegély felmondja a szolgálatot, az állami beavatkozásnak érvényesülése: ezek azok a mindinkább teljesedő eredmények, amelyek tekintetében az agg tudós, gazdag multjára visszatekintve, joggal mondhatja: »quorum pars magna fui«. És mert, ha ez eredmények egyszer, talán már nem távoli jövőben, nálunk is jelentkeznek majd, azok nem kis részben Brentano élete munkájának lesznek köszönhetőek, a szeretetnek és tiszteletnek hazájabeli megnyilvánulásaihoz csatoljuk im a mienket is.

A Munkásügyi Szemle

1914. évi tartalomjegyzékét a 2.-ik számmal együtt fogjuk előfizetőinknek megküldeni.

A német munkásbiztosítás mozgósítása.

Irta: **dr. ing. Konrad Hartmann**, a német birodalmi munkásbiztosítási hivatal tanácselnöke.

Szociális életünk egyik legjelentősebb tényezője, a szociális biztosítás, a hadüzenet után azonnal teljes készenlétbe helyezkedett.

A német birodalom munkásbiztosításának a népjólét tekintetében elismerten rendkívül nagy jelentősége van. A betegségi-, baleset-, rokkant- és hátramaradottak biztosításánál kártalanításokra naponként 2 millió márkán felüli összeg adatik ki. Ebbe a gondoskodásba a háborúnak nem szabad zavart hozni. A gazdasági élet a háború által okozott kedvezőtlen jelenségeinek ki kell egyenlítenniök. Nagy értékekről van szó. Csaknem valamennyi a hadi szolgálatban lévő férfi biztosított. Azok a szolgáltatások, amelyeket a munkásbiztosításnak nyújtania kell, a háború által nagy mértékben emelkednek, azok az eszközök pedig, amelyek felett a munkásbiztosítás rendelkezik, nagy mértékben csökkennek.

A járadékokra fordított kiadások, stb. nagy mértékben emelkednek a rokkantság, keresetképtelenség idő előtti beállása és sok ezer ember halála által. A betegségi esetek szaporodnak a kedvezőtlen gazdasági viszonyok folytán, a balesetek gyakrabban fordulnak elő gyakorlatlan munkásoknak olyan munkákra való alkalmazása következtében, amelyek normális időkben tanult munkások által végeztettek. A bevételek rendkívüli módon csökkennek a járulékok visszaesése folytán, a vagyon pedig árfo-lyamvesztések folytán kevesbedik.

Mindezek dacára az összes érdekelt megegyeznek abban, hogy a munkásbiztosítás törvényes szolgáltatásai sem nem redukálhatók, sem pedig meg nem szüntethetők. A teljes szolgáltatóképesség fentartása volt azon intézkedések irányelve, amelyek azonnal foganatba vétettek és amelyek az illetékes tényezők véleménye szerint a munkásbiztosítás áldásdús hatásait jövőre is biztosítják.

De még további teendő is van. A biztosítás teherviselői, a betegsegélyező pénztárak, Berufsgenossenschaftok, biztosító-intézetek nagyon figyelemreméltó oly eszközök felett rendelkeznek, amelyek a hadsegélyezés céljaira fordíthatók. Kórházaik, üdülőtelepeik a sebesültek ápolására felhasználhatók. A biztosítási teher viselőinek nagy vagyonából — együttesen közel 3 milliárd márka — jelentékeny összegek fordíthatók a hadsegélyezési intézményekre, nagy összegek adhatók hadi kölcsönként.

A biztosítási hatóságok a biztosítás teherviselőivel megegyeznek abban, hogy a legmesszebbmenő mértékben részt kell venniök azon feladatokban, amelyek megoldása a német népnek existenciájáért folytatott harcában a német népre vár. Munkaadó és munkás e felfogásban megegyeznek és így kétségtelen, hogy a munkásbiztosítás szociális berendezései nemcsak hogy fényesen meg fogják a tűzpróbát állni, hanem a nép-erő fentartásához nagy mértékben hozzá is fognak járulni.

Az intézkedések egész sora vétetett foganatba. Ezek beható előadása a Reichsversicherungsamt havi közleményeiben (1914. október 15-iki sz.), az »Arbeiter- und Angestellten-Versicherung« havi közleményeiben (9. és 10. füzet) és a »Die Arbeiterversorgung« folyóiratban megtalálható. A következőkben csak rövid összefoglalását akarom nyújtani azoknak az intézkedéseknek, amelyek a munkaadók szempontjából nagyobb érdekekkel bírnak.

A háború esete a szociális biztosítási törvényekben nincs szabályozva. A Reichsversicherungsordnung csak egy helyen (1393. §.) beszél a háborús szolgálatról, ahol a háborús időnek, mint beszámítási várakozási

időnek figyelembevételéről van szó. Elsősorban tehát az volt a feladat, hogy a német munkásbiztosításnak béke-műve a háború idejére olyképen módosíttassék, hogy berendezései és szolgáltatásai az új szükségleteknek megfeleljenek anélkül, hogy a biztosított személyek károsodása álljon elő. E szempont figyelembevételénél csupán a betegségi biztosítás tekintetében váltak törvényes intézkedések szükségessé. A birodalmi gyűlés augusztus 4-iki ülésében két törvény hozatott, és pedig:

1. a betegségi biztosításban előforduló várakozási idő fentartásáról és

2. a pénztárak szolgáltatási képességének biztosításáról.

Mindkét törvény a Reichsversicherungsordnung módosítását tartalmazza.

Az első törvény a hadbavonultaknak megkönnyíti az önkéntes továbbbiztosítást, amennyiben a 313. §. szerinti belföldön való tartózkodással azonosnak nyilatkoztatja ki azon tartózkodást a külföldön, amely a pénztári tagnak hadi, egészségügyi, vagy hasonló szolgálata által okoztatik. A törvény további rendelkezései a biztosításra jogosítottakat, akik hadi, egészségügyi, — vagy hasonló szolgáltatásokat teljesítenek — védi az alapszabályokban esetleg előírt várakozási idő tekintetében, valamint a tagság végleges elvesztése tekintetében.

Sokkal fontosabb a második törvény, amelynek az a célja, hogy a betegsegélyzőpénztárak szolgáltatóképességét a háború tartamára biztosítsa. A törvénynek itt ahhoz az eszközhöz kellett nyúlnia, hogy a pénztárak szolgáltatásait a feltétlen szükséges mértékre, a törvényes minimumra szorította és a járulékokat egységesen az alpbér $4\frac{1}{2}\%$ -ában állapította meg. Hogy ha a járulékok ezen nagyságban a minimális szolgáltatások fedezésére nem elégségesek, úgy a Reichsversicherungsordnung rendelkezéseinek megváltoztatásával a hiányt e törvény szerint a helyi- és cselédsegély pénztáraknál (Orts- und Landkrankenkassen), a községi szövetség, üzemi pénztáraknál a munkaadó, ipartestületi pénztáraknál az ipartestület közvetlenül saját eszközeiből pótolja. Azon alapelv alól, hogy a pénztárak csupán a minimális szolgáltatásokat nyújthatják, fontos kivételt enged a törvény annyiban, amennyiben mindazon pénztárak, amelyeknek fizetőképessége alacsonyabb járulékok és magasabb szolgáltatások mellett biztosítva van, a biztosító hivatal jóváhagyásával alacsonyabb járulékokat szedhetnek és magasabb szolgáltatásokat nyújthatnak. Örvendetes jelenség, hogy ez az eset számos pénztárnál forog fenn, úgy, hogy az említett jóváhagyás sok helyütt megadható volt.

Jelentős még az az intézkedés, hogy a jelenlegi háború tartamára a Reichsversicherungsordnung rendelkezései az otthoni munkások betegségi biztosítására vonatkozólag hatályon kívül helyeztetnek.

Az otthonmunkások biztosításának hatályon kívül helyezése szükséges volt, hogy a betegsegélyző pénztárak zavartalan továbbműködését a náluk biztosítottak nagy tömegére nézve minden körülmények között lehetővé tegye. Az otthonmunkások biztosítása Németország számos részében csak néhány hónapja van hatályban. Nagy területeken, így pld. Nagy-Berlinben (Berlin és környéke) csak egész tökéletlenül van végrehajtva. Technikai nehézségei folytán magas ügyviteli költségekkel jár és sok oly munkát követel, amelyet ma számos betegsegélyző pénztár nem végezhet el, mert sok alkalmazottja hadbavonulván, amúgy is csak nehezen tarthatja fenn üzemét. A kimutatások és hozzájárulások rendes megküldése a pénztárak között a jelenlegi viszonyok mellett általában kérdéses. Megemlítem végül azt, hogy az otthonmunkások biztosítása a betegsegélyző pénztárakra nagy pénzügyi megterhelést jelent. Éppen ezért e számos érdekelthez nézve igen keménynek látszó intézkedéshez kellett folyamodni.

A számos esetben a törvényesen megállapított minimumon túlmenő szol-

gáltatásokon kívül különböző betegsegélyző pénztárak további intézkedéseket tettek a népegészség és népjólét előmozdítása érdekében. Így például azok a tárgyalások, amelyeket Köln város betegsegélyzőpénztári szövetsége és Köln város és környéke orvosai gazdasági egyesülése között lefolytattak, oly megállapodásra vezettek, amely szerint az orvosok késznek nyilatkoztak, hogy a hadbavonult pénztári tagok, valamint a háború által okozott munkanélküliség folytán kilépett tagok és családtagok gyógykezelését külön díjazás nélkül eszközlik azon pénztáraknál, amelyeknél a biztosítási hivatal a családtagok biztosítását továbbra is megengedte.

A baleseti-, rokkant- és hátramaradottak biztosításánál a jogi helyzet és szolgáltatások nagysága az eddigivel azonos maradt. Az elesett biztosítottak hátramaradottainak, éppen úgy, mint a csatatéren sebesülés vagy betegség folytán rokkanttá lett biztosított harcosoknak, joga van a járadékra, amennyiben a törvényes előfeltételek egyébként fenforognak. A Reichsversicherungsordnung szerint az egyéb törvények által megállapított katonai járadékok a rokkant- és hátramaradottak biztosítására fizetett járadékokba nem számítanak be, mindkét szolgáltatás egymás mellett redukálás nélkül nyújtandó.

Hogy a háború által előállott feladatoknak megfeleljenek, a munkásbiztosításban ténykedő hatóságok és testületek teljes egyetértésben, fontos lépéseket határoztak el. Az 1914. augusztus 8-iki és 10-iki ülésen a Berufsgenossenschaftok képviselői, amelyek Nagy-Berlinben osztályirodát tartanak fenn, a biztosítási hivatallal azon intézkedésekre nézve állapodtak meg, amelyek egy 1914. augusztus 10-iki köriratban vannak közölve. Ezen intézkedések főleg a járadékigények elintézésére, a járadéklevonásokra s egyéb a Berufsgenossenschaft által hozott határozatokra nézve előálló vitás kérdésekre vonatkoznak. Ebben a köriratban azon egyértelműleg elfogadott álláspont jut kifejezésre, amely szerint a súlyos háborús időkben a viták lehetőleg mellőzendők, vagy kedvező értelemben intézendők el.

Ugyanezen indokolással a Reichsversicherungsamt 1914. augusztus 14-iki körirata a rokkantbiztosító intézeteknek azt ajánlja, hogy a járadékigények elbírálásánál és a járadék-megszüntetéseknel a mai viszonyokkal számoljanak. A Reichsversicherungsamt 1914. augusztus 25-iki körirata az alárendelt biztosítási teherviselőknél elrendeli, hogy a hadbavonultak járadékainak kifizetése hozzátartozóik kezéhez is eszközölhető oly meghatalmazás alapján, amely legegyszerűbb formájában is elégségesnek tekintetik.

Balesetelhárítás. Talán sokan kevésbé érthetőnek és feleslegesnek fogják tekinteni, hogy a jelenlegi időpontban, amidőn emberéletek milliói semmisülnek és sérülnek meg súlyosan, olyan berendezésekre és intézkedésekre gondolunk, amelyek által a normális munkánál az élet és egészség megóvatik. De a munkásoknak épen úgy, mint előbb, joguk van a munka veszélyeitől való védelemre, az emberélet pedig minden időben értékes. Ha a gyilkos háború erős embertársaink százezreit rabolja el tőlünk, annál inkább gondolnunk kell arra, hogy más veszélyekkel erélyesen szembe szálljunk. Ezek a veszélyek ma sokkal nagyobb mérvben mutatkoznak, mint békés időben. Számos üzem dolgozik hadicélokra éjjel-nappal, sok üzem tanulatlan munkásokkal. A balesetelhárítás tehát nem szünetelhet. Az előbb említett köriratban ezért van megállapítva, hogy »a balesetelhárítási szabályok a lehetőséghez képest fentartandók, mert a munkások életéről és egészségéről van szó, ezenfelül számolni kell sok nem tanult munkásnak foglalkoztatásával«.

Nagy szerepe van a biztosítás teherviselőinek a hadsegélyezés egyéb feladatai tekintetében. A Reichsversicherungsordnung 1274. §-ában erre módot nyújt, amennyiben megállapítja, hogy a biztosító-intézet a felügyeleti hatóság jóváhagyásával anyagi eszközöket bocsáthat rendelkezésre arra a

célra, hogy az idő előtt beálló rokkantság, vagy a biztosításra kötelezett lakosság egészségügyi viszonyainak javítása érdekében fogantatosított intézkedéseket elősegítse, vagy keresztülvigye. Ezen törvényrendelet alapján a Reichsversicherungsamt 1914. augusztus 30-iki köriratában az alárendelt rokkantbiztosító intézeteknek megengedte, hogy a német Vöröskereszt-Egyletek központi bizottságának egyelőre 10.000 márkáig terjedő összeget a betegápolás, ragályok elkerülése, stb. céljaira rendelkezésére bocsáthassanak. Ezáltal a Vöröskereszthez már a háború első napjaiban 400.000 márka folyt be.

Hogy további jóléti intézkedéseket kezdeményezzen, a Reichsversicherungsamt 1914. augusztus 31-ére az Országos Biztosító Intézetek értekezletét hívta össze, amely értekezleten a Vöröskeresztnak hadisegélyezési célokra felállított bizottságával való együttműködése állapotot megállapított. Megállapított, hogy a Reichsversicherungsordnung 1274. §-a alapján ily célokra nyújtandó összeg az összvagyon 5°/o-át (1913. évvégi állapot szerint) meg nem haladhatja. Minthogy a vagyon kerek 2 milliárdot tesz ki, így 100 millióig terjedő összeggel lehet számolni. Magasabb hozzájárulások felhasználása a Reichsversicherungsamt külön jóváhagyását igényli. Ezenfelül a biztosító intézetek értékpapírjainak lombardirozásával további 150—200 millió márkát folyósíthat könnyű feltételek mellett, a szorongatott intézmények és községek segélyezésére. A biztosító-intézetek eszközei első sorban saját körükben használandók fel, de késznek nyilatkoztak az intézetek arra is, hogy megfelelő kiegyenlítő intézkedéseket fognak tenni a háború által súlyosan érintett kerületekre nézve.

Az Országos Biztosító Intézetek már nagy összegeket bocsátottak rendelkezésre a sebesültek és háborúban megbetegedettek céljaira, a munkanélküliek támogatására, a népbetegségek leküzdésére, továbbá kölcsönöket járások, kerületek és községek részére.

A tevékenység más köre nyílik meg a biztosítás teherviselőinek a sebesültek gyógykezelésénél való közreműködésével. A birodalmi biztosítási hivatal a biztosítás teherviselőinek köriratban ajánlja, hogy kórházait, üdülőhelyeiket és gyógyító telepeiket, amennyiben a biztosítottak érdekeinek súlyos sérelme nélkül lehetséges, sebesültek céljára rendelkezésre bocsássák; a biztosítás teherviselői ezen célból a Vörös Kereszt központi bizottságával Berlinben haladéktalanul lépjenek érintkezésbe.

Ennek a köriratnak a legmesszebbmenőleg megfeleltek, úgy hogy számos intézet az ágyak ezreivel a sérültek ápolásának céljaira rendelkezésre áll. A csatatér közelében levő intézetek közvetlenül vették fel a sérülteket a csatatérről.

Ámde a biztosító intézetek gyógyító telepeinek rendelkezésére bocsátása a sebesültek céljaira nem szabad, hogy megakadályozza a biztosító intézetek által saját biztosítottjaik érdekében kifejtendő tevékenységét. Különösen áll ez a tuberkulózis elleni küzdelemben. A Vörös Kereszt által létesített tuberkulózis-bizottsággal való megbeszélés alapján a Reichsversicherungsamt 1914. augusztus 20-iki köriratában a hivatalnak alárendelt Országos Biztosító Intézeteknek irányelvül jelöli meg, hogy a tuberkulózis elleni küzdelemnek a háború alatt nem szabad szünetelni, annál kevésbé, mert a gazdasági helyzet romlása, a táplálkozási és lakásviszonyok rosszabbodása folytán amúgy is kedvező a talaj e betegség elterjedésére. Éppen ezért a gyógyítási intézkedések úgy mint eddig, továbbra is folytatandók és amennyiben az eddig használt gyógyító telepek hadicélokra igénybevételel kell kiegyenlítést teremteni.

A hadikölcsön jegyzése által is igen jelentékenyen vettek részt a biztosítás teherviselői a német birodalom anyagi erejének növelésénél.

A Reichsversicherungsamt 1914. szeptember 12-iki köriratában az

a árendelt Berufsgenossenschaftoknak kijelentette, hogy nincs kifogása az e en, hogy a Berufsgenossenschaftok anyagi helyzetük mérlegelésével a tartásuk egy részét lombardirozzák és hadikölcsön jegyzésére fordítsák. Ugyanígy nyilatkozatot tett a Reichsversicherungsamt szeptember 13-án az Országos Biztosító Intézetekhez intézett köriratában értékpapírok lombardirozása, jelzálogkölcsönök értékesítése stb. tekintetében, hadikölcsönök céljaira.

Ezzel vált lehetségessé, hogy a biztosítás teherviselői néhány száz millió márkával vettek részt a hadikölcsönök jegyzésében.

Végül megemlítem, hogy különös intézkedések tétettek arra nézve, hogy a munkaadó és munkások hamar tájékoztatást szerezzenek a háború által teremtett viszonyok és jogkérdések tekintetében a munkásbiztosítást illetőleg.

Fontos az 1914. augusztus 14-iki törvény, a háború által jogaik érvényesítésében akadályozott személyek védelméről. Ez a törvény leginkább magánjogi és perrendi viszonyokra nézve intézkedik, de általános érvényű szabályokat is tartalmaz és így a szociális biztosítás jogviszonyait is érinti.

A háború befolyásáról a szociális biztosításra, a biztosítási kötelezettségről, a járulékok fizetésének kötelezettségéről, a háborús állapotnak az önkéntes biztosításra vagy tovább-biztosításra vonatkozó befolyásáról, azokról az eszközökről, amelyek által a tagsági jog a háború alatt fenntartható, az említett sükségtörvénynek magyarázatáról, valamint egyéb biztosítási kérdésekről, munkásoknál és munkaadóknál számos kétség merült fel, úgy hogy célszerűnek mutatkozott, hogy ezen kérdésekben nyújtandó felvilágosításra nézve gondoskodás történjék.

Így a berlini rokkantbiztosító intézet haditudakozódó és segítő helyet létesített, amelyben ingyenes tájékoztatást és tanácsot nyújtanak a szociális törvényhozásra vonatkozó kérdésekben. A tudakozódó sükség esetében tagjait a kórházakba is kiküldi, hogy a betegágnál adjanak tanácsot és vegyenek át megbízásokat.

Hasonló intézkedések történtek számos egyéb intézetnél is.

Munkásvédő törvényhozás 1913-ban.

I.

Európa egyes országaiban és az északamerikai Egyesült Államokban 1913-ban számos olyan törvényt alkottak, illetve olyan rendeletet bocsátottak ki, amelyek vonatkozásban vannak a munkásvédelemmel és a munkásjoggal. De valóban jelentőségteljes ilyen törvényt, vagy rendeletet igazán keveset alkottak, amint ezt az alább következő adatok igazolják.

Ausztriában a 24. és 25. számú törvény a betegség és baleset esetére való biztosítást kiterjeszti a tengeri hajózásra és a tengeri halászatra. Ez e két törvény 1914 január 1-én lépett életbe. — Az 1913 április 14-én kelt törvény a ragályos betegségek ellen való védekezést és azok leküzdését szabályozza. A törvény följogosítja a hatóságokat arra, hogy bezárják az olyan üzemet, amelyben himlő, tifusz, kolera, pestis, vagy lépfene tört ki, továbbá jogot ad a hatóságoknak arra is, hogy az olyan lakásokat, vagy épületeket kiürítsék, amelyekben ragályos betegség dühöng. A már említett betegségeken kívül más ragályos betegségeket is sorol föl a törvény, aminők a skarlát, a diftéria, a sárgaláz, a gyermekágyi láz és a trachoma. Ha a munkásokat a környezetükben kiütött ragályos betegség miatt elkülönítik, vagy ha ugyanebből az okból bezárják azt az üzemet, amelyben dolgoztak és ennek következtében keresetvesztést szenvednek, a megfelelő időre a táppénz összegével egyenlő kártalanításra van igényük. A mezőgazdasági munkásoknak és más vagyontalan, de betegség

esetére nem biztosított személyeknek a politikai hatóság (kerületi kapitányság, tanács) fizeti meg a segélyt. — Az 1913. április 21-én kelt törvény az ipartörvény 74. §-át módosítja és egészíti ki. Az egészségre káros üzemekben az összminisztérium megrövidítheti a munkaidőt. A kereskedelemügyi miniszter kibocsáthat a munkások egészségének és életének megóvását célzó rendeleteket. — Az 1913. évi szeptember 1-én megjelent törvény azt rendeli el, hogy közhasznú építőegyesüléseknek két millió korona fölmondható kölcsön adandó. Ezt az összeget meg kell adni, tekintet nélkül arra, hogy a Wohnungsfürsorgegesetz (lakásokról való gondoskodásról szóló törvény) rendelkezése következtében a Wohnungsfürsorgefonds-ból (lakásokról való gondoskodásra szolgáló alapból) 1913-ra már kiutaltak 1,300.000 koronát a hitelbiztosítás céljára. — Az 1912. évi szeptember 12-én és 14-én kelt két törvényt, amelyek az ipari üzemekben a vasárnapi és ünnepnap munkaszünet szabályozásáról és a munkaközi szünetekre vonatkozó rendelkezések módosításáról szólnak, 1913. október 1-én léptették életbe. — A bányamunkások balesetbiztosításáról szóló törvényt az ausztriai képviselőház még 1913. december 30-án fogadta el. Ezt a törvényt az urakháza sokáig hevertette, azon a munkások kárára módosításokat akart eszközölni, illetve ilyen módosítások végett a képviselőházhoz vissza akarta küldeni. Azonban a kormány, amely a parlamentet a csehek obstrukciója miatt föloszlatta, az osztrák alkotmányról szóló törvény 14. §-a alapján életbeléptette a törvényt úgy, amint azt a képviselőház elfogadta. Az új törvény szerint ezentúl a bányamunkások is a keresetképeség csökkenésének mérve szerint baleseti járadékra tarthatnak igényt éppen úgy, mint a balesetbiztosításra köteles üzemekben dolgozó többi ipari munkás. Azonban a bányamunkások részére külön szakszövetkezeti balesetbiztosító intézetet (Berufsgenossenschaft-ot) létesítenek.

Belgiumban a február 11-én kelt rendelettel megállapították, hogy mennyi tiszteletdíj jár az orvosoknak az építkezéseknél foglalkoztatott mázolóknak vizsgálásáért. Ezeknek a munkásoknak orvosi vizsgálatát már 1905-ben kötelezővé tették. — A nők ipari éjjeli munkájának eltiltásáról szóló törvény alapján szeptember 4-én oly rendeletet bocsátottak ki, amely a téglavetőknél alkalmazott nőkre vonatkozóan elrendeli, hogy a nők megszakítás nélkül való éjjeli pihenője minden évben 60 napon át 11 órától 10 órára szállítható le. E rendelet érvénye 1915. január 1-jén megszűnik. Október 31-én kelt az a rendelet, amely szerint az ipari és közmunkaügyi minisztériumban a biztosítás és szociális gondoskodás ügyeinek intézésére külön osztályt szerveznek.

Dániában április 29-én a községi munkaközvetítő intézetek állami elismeréséről és támogatásáról alkottak törvényt. Az állami elismerést elnyerhetik mindazok a községi munkaközvetítő intézetek, amelyek a törvényes feltételeknek eleget tesznek. Ahol a törvény életbeléptetésétől számított két éven belül nem létesítenek ilyen intézetet, ott a belügyminiszter elrendelheti a munkaközvetítő megalakítását. A munkaközvetítő intézetek ingyen közvetítenek munkát és a közvetítést sztrájk idején is végzik, azonban ilyen esetben kötelesek a munkát keresőket figyelmeztetni, hogy a munkáltatók és a munkások között harc folyik. Kopenhágában a munkaközvetítők központját szervezik és ez a központ szabályozza a vidéki intézetek egyöntetű működését. Az az állami támogatás, amelyben az elismert munkaközvetítő intézetek részesülnek, az évi kiadásoknak egy harmad részére rughat. Azoknak az intézeteknek üzemi költségeit, amelyeknek létesítését a belügyminiszter rendeli el, az állam előlegezi és azután a községek között elosztják és azokra kirójják. — Ugyancsak 1913. április 29-én kelt az új dán gyári törvény, amely három régebbi törvénynek és pedig az 1889., 1901. és 1904. évi törvényeknek helyébe lépett. A gyári törvény az összes kézművi és gyárszerű ipari üzemekre vonatkozik, beleértve a kőfejtőtelepeket és hasonló üzemeket is, de nem

tartoznak a törvény hatálya alá a sütődék, a cukrászdák és tehenészetek. A törvény rendelkezéseket tartalmaz bizonyos üzemek bejelentési kötelezettségéről, az üzemek berendezéséről, a gépeknél való balesetelhárításról, a munkaidőről (főképpen a nők és fiatalok munkaidejéről), a vasárnapi és ünnepnap munkaszünetéről, az alvállalkozókról és a bébevett műhelyekről, az otthoni munkáról, az ipari felügyeletről, a munkatanácsról.

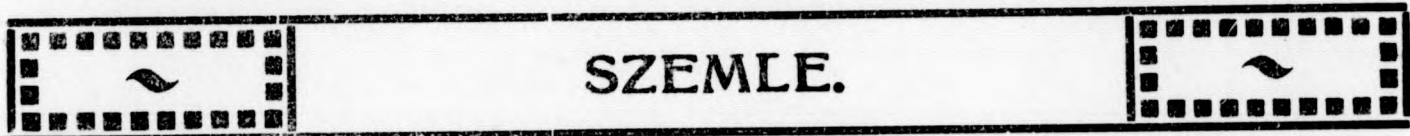
Franciaországban az április 29-én kelt dekrétummal megújították és lényegükben változatlanul meghagyták azokat a rendelkezéseket, amelyek a heti munkaszüneti nap megadása alól való kivételekről szólnak. Május 17-én kelt az a dekrétum, amelylyel a közmunkaügyi minisztériumban a kereső munka problémájának tanulmányozására bizottságot szerveztek. — A bányaféregokozta betegség miatt megbetegedett bányamunkásoknak a bányatulajdonosok részéről való kártalanításáról szóló törvényes rendelkezések végrehajtásáról június 17-én bocsátottak ki rendeletet. — Június 17-én kelt a gyermekágyas nők foglalkoztatásáról és segélyezéséről szóló új törvény. Minden oly munkásnő, akin a terhesség láthatólag fölismerhető, fölmondás nélkül elhagyhatja a munkáját. A lebetegedés előtt és után 8—8 egymásután következő héten a munkából való elmaradás nem lehet ok az elbocsátásra. Ipari és kereskedelmi üzemekben nem szabad nőket négy héttel lebetegedésük előtt foglalkoztatni. Minden bér munkásnőnek lebetegedés esetén segélyre van igénye, amely a lebetegedés előtt és után nyolc hétig tarthat, föltéve, hogy a bér munkásnő orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy munkáját egészségének veszélyeztetése nélkül nem folytathatja. A segélyt egészben, vagy részben naturáliákban lehet szolgáltatni. — Július 1-én oly rendeletet bocsátottak ki, amelylyel a »legfelső munkatanács« összetételét változtatták meg. A tanács tagjainak számát 72-ről 76-ra emelték föl. — Ugyancsak július 1-én kelt az a rendelet, amelylyel a közmunkaügyi minisztériumban oly bizottságot szerveztek, amelynek a feladata azoknak a föltételeknek tanulmányozása, amelyek szerint szociálpolitikai törvények végrehajtása körül orvosok közreműködésére van szükség és azoknak a rendszabályoknak a kutatása, amelyek ily törvényeknél a különböző érdekek megóvására alkalmasak. — Egy június 21-én kelt dekrétum eltiltja 14 évesnél fiatalabb fiúknak és 16 évesnél fiatalabb leányoknak áruházakon és áruüzleteken kívül levő árusító helyeken való foglalkoztatását; 14—16 éves fiúkat és 16—18 éves leányokat ilyen helyeken naponta csak hat óra hosszat, de egyfolytában két óránál nem hosszabb ideig szabad foglalkoztatni. Ha a hőmérséklet 0 foknál alább süllyed, úgyszintén este 8 óra után az ilyen árusítóhelyeken nőket egyáltalán nem, a férfialkalmazottak közül is csak a 18 éveseknél idősebbeket szabad foglalkoztatni. Szeptember 22-én pedig oly rendelet jelent meg, amelyben megállapították, hogy mily óvórendszabályokat kell alkalmazni az idő viszontagságaival szemben azoknak a megvédésére, akiket az üzleti helyiségeken kívül levő árusítóhelyeken foglalkoztatnak. — Július 10-én dekrétumot adtak ki azokban az üzemekben foglalkoztatott személyek biztonságának és egészségének megóvásáról, amely üzemekre a munkatörvény hatálya kiterjed. — Változtatás nélkül foglalták bele az 1913 június 30-án kelt új dekrétumba azokat az addig is érvényben volt rendelkezéseket, amelyek az iparilag foglalkoztatott nők és gyermekek éjjeli munkájára és munkaidejére vonatkozó határozmányok alól való kivételekről szóltak. — A munkásoknak rendelkezésére bocsátott hálóhelyek milyenségéről szóló, 1913 augusztus 20-án kelt dekrétum sem tér el lényegében az ugyane tárgyban 1904-ben kiadott rendeletről. — Október 1-én jobbra csekély jelentőségű módosítással tettek ismét közzé több korábbi rendeletet, amelyek különös óvó- és egészségi rendszabályokat tartalmaznak; ezek az ólomüzemekben, az ónedénygyártásnál, az állati szőrök földolgozásánál, a

schweinfurti zöld készítésénél, a mosódákban, a textiliparban, az üveg-hutákban, a villamostelegeken betartandó munkásvédelemre, a sűrített levegőben végzett munkáknál való balesetelhárításra, a gyorsan lekötő cement alkalmazásánál, a festőmunkához használt ólomfehér igénybevéte-lénél követendő munkásvédelemre, úgyszintén a lépfene-megbetegedések ellen való védekezésre vonatkoznak. — Egy szeptember 22-én kibocsátott dekrétum arra vonatkozik, hogy a munkafelügyelet az eddig érvényben volt alapelvek szerint tovább is megmaradjon. A régi rendeletek megújítá-sának csak az a körülmény volt az oka, hogy 1910-ben és 1912-ben a francia munkatörvényeket a »Code du Travail et de la Prévoyance sociale«-lá foglalták össze. — 1913 december 31-én törvénynyé vált a szénbányákban a munkaidőre vonatkozó törvényjavaslat, amelynek parlamenti tárgyalása 6–7 évig húzódott. Az új törvény, amely 1914 július 1-én lép életbe, a 8 órai maximális munkaidőt, amely eddig csak a vájárokra volt érvényes, a föld alatt dolgozó valamennyi munkásra kiterjeszti; a szállítószemélyzet napi munkaideje 1916 július 1-éig átmenetileg $8\frac{1}{2}$ óra lehet. A munkaidőt ezentúl nem az összes legénység, hanem minden szakmány és minden munkakategória szerint külön kell számítani. A szakmánytartamot az utolsó munkás szabályszerű leszállásától az első munkásnak szabályszerű föl-érkeztéig számítják; ha a le- és fölszállás különösen időrabló, akkor e szabálytól a törvényben meghatározott módon eltekintenek. Nem kevésbé érvényesek azok a korábbi szabályok, amelyek tartós kivételek engedélye-zésére, a munkaközi szüneteknek a szakmány tartamába való beszámítá-sára és a munkaadóknak arra a kötelességére vonatkoznak, hogy a mun-kásokat a törvényszerű időben felszállítsák. A törvény további rendelke-zései kivételes munkaidőmeghosszabbításról, a leszállás és a felszállás idejéről, a szokásos, vagy egyezményes rövidebb munkaidőről, valamint a kihágásokról szólnak.

Görögországban még 1912-ben alkottak törvényt a fiatalok munkások és nők foglalkoztatásáról. E törvény végrehajtási rendeletét 1913 augusztus 27-én bocsátották ki. Ugyanennek a törvénynek ama rendelke-zését, amely szerint a nőknek és a fiatalok munkásoknak naponta leg-alább 2 órai munkaközi szünetet kell engedni, az október 8-án kiadott rendelet módosítja olyképpen, hogy fonó- és szövőgyárakban, kötélverőkben, üvegyárakban, vasművekben, gépgyárakban és hajógyárakban ezt a pihenő időt szeptember 14-étől május 13-áig terjedő időben egy órára lehet le-szállítani. — Ugyancsak október 8-án jelent meg oly rendelet, amely sze-rint a nők ipari éjjeli munkájának tilalmától a halkonzerv-gyártásnál is augusztus 28-ától február 13-áig terjedő időben el lehet tekinteni.

Hollandiában június 5-én törvényeket alkottak a munkásoknak be-tegség esetére való biztosításáról, továbbá rokkant- és agykori biztosítá-sáról. A betegség esetére való biztosítás kötelező mindenkire, akit bér ellenében foglalkoztatnak, de nem tartoznak biztosítási kötelezettség alá: 1. a kevesebb mint egymást követő négy napon át foglalkoztatott szemé-lyek; 2. a házi cselédek; 3. oly tanoncok, akik nem kapnak bért; 4. oly személyek, akiknek napibére bizonyos helyileg különböző magas összeg-nél többet tesz ki; 5. oly személyek, akik vagyoni adót fizetnek, vagy akiknek jövedelmi adója bizonyos összeget meghalad; 6. a külkereskedelmi forgalomnál foglalkoztatott tengerészek; 7. külföldi cégek szolgálatában álló kereskedelmi utazók; 8. közszolgálatban állók; 9. a hadsereghez és a tengerészethez tartozó személyek. A táppénz ama bérosztály átlagos napi-bérének 70 százaléka, amely bérosztályba a biztosított tartozik. Hét napi-bérosztályt állapítottak meg. Táppénzt a keresetképtelenség negyedik nap-jától legfőbb hat hónapig fizetnek. Orvosi segélyt nem kapnak a tagok; tekintettel a sok meglevő betegsegélyző egyletre viszont azt rendeli a tör-vény, hogy csakis olyan biztosítottak részesülhetnek táppénzsegélyben, akik

más módon gondoskodtak arról, hogy orvosi segélyt és gyógyszereket kapjanak. A járulékot a munkáltató tartozik fizetni, de a járulék felét a biztosított béréből levonhatja. A járulék összegét minden közigazgatási kerület rendelettel maga állapítja meg és a járulék az átlagos napibérnek bizonyos százalékában szabandó ki. A biztosítás szervei: a munkatanácsok és a biztosítási bizottságok; az utóbbiaknak hatásköre több közigazgatási kerületre terjed ki. A munkatanácsok a munkások és munkáltatók egyenlő számú képviselőiből és a kormány által kinevezett elnökből állanak. A biztosítási bizottságnak hét tagja van, akik közül hármat a kormány nevez ki, kettőt-kettőt pedig a munkások és munkáltatók választanak.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Anya- és csecsemővédelem. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Bal-
 esetbiztosító Pénztár elnöksége 51.868/1914. számú köriratában a kerületi pénz-
 tárnak útmutatást ad az anya- és csecsemővédelem tárgyában. A csecsemő-
 halandóság elleni küzdelem legelső és leghatásosabb részének a szoptatási pro-
 pagandát jelöli meg. Ezenkívül úgy akar a szülők segítségére lenni, hogy a
 törvény 50. §-ának 4. pontjában megállapított hat heti gyermekágyi segélyt, a
 a munkaképességre való tekintet nélkül, kiadandónak tartja és kéri, hogy a pénz-
 tárnak az orvosok és a bábák útján iparkodjanak a szülőket arra rábírní, hogy
 a törvény által adott módot a maguk és csecsemőjük ápolására használják. A
 pénztárnak figyelmét felhívja az idézett körirat a tuberkulózis, a nemi betegségek,
 a ragadós gyerekbetegségek és az alkoholizmus ellen való küzdelemre is. A Buda-
 pesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár a csecsemőhalandóság leküzdésére már
 régebben intézkedéseket tett és csecsemőgondozók felállításával igyekszik a cse-
 csemőhalandóság mérvét csökkenteni. A pénztár egyelőre hetenként háromszor
 úgy a budai, mint a pesti oldalon levő rendelőintézetében tagoknak, illetve csa-
 ládtagoknak oly rendelést tart, amelyen a csecsemő helyes ápolásáról és táplá-
 lásáról szakszerű útbaigazítást, felvilágosítást adnak. A pénztár a csecsemőgon-
 dozók felállításakor már tervbe vette, hogy rendszeres oktató tanfolyamokat ren-
 deztet gyermek-szakorvosaival az anyák részére.

Az óra, mint hadi sebesülések okozója. A hadi sebesüléseknél a
 közvetlen lövegek mellett a közvetett lövegekkel is kell számolni. Ez alatt azt értjük,
 ha valamely, a cél közelében levő szilárd tárgy egy öt érő löveg vagy lövegrész
 által találva, kellő mozgási energiára tesz szert és ez által maga mint közvetett
 löveg fejt ki hatását. Eme közvetett lövegek részben a harcolók közvetlen külső
 szomszédságából származnak, tehát kövek, fa- és üvegdarabok, részben azonban
 az illető saját felszerelési tárgyai is lehetnek, tehát gombok, csákórészek vagy a
 zsebben hordott tárgyak. Mellőzni kellene tehát a könnyen szétzúzható tárgyak
 hordását, ha nem okvetlenül szükségesek. Dr. Melchior breslauer orvos e tekin-
 tetben első sorban figyelmeztet a jelenlegi annyira divatos órakarkötőre, amelyet
 rendszeren a bal kéztőizület felett szoktak viselni. Köztudomású, hogy a lövész-
 árokban fekvő helyzetben a fej mellett a bal kar nagyon ki van téve a lövegek
 hatásának. Nagyon célszerűtlennek látszik egy ily, lövegek részére exponált he-
 lyen, egy oly veszélyes tárgynak viselése, mint az óra, amely, mint végzetszerű
 közvetett löveg hat körülbelül oly módon, mint egy közvetlen közelből leadott
 sörétlövés. Dr. Melchior több, ily módon létrejött igen súlyos és nehezen gyógyuló
 sebesülést kezelt, amelyekből a teljesen összezúzott óra részecskéit kellett az
 üszkösödő sebből eltávolítani. Bármily előnyös is az órának illetően való viselése
 a hadiszolgálat egyéb szempontjából, az ütközetben veszélyes és lehetőleg mellő-
 zendő.

A sebesültellátás és betegápolás kiállítása. Berlinben kiállítást szer-
 veztek, amelyen a harctéri betegápolás s a sebesültek ellátására szolgáló beren-
 dezéseket s intézményeket mutatják be. Fel van állítva egy modern ütközetnek
 a modellje s ennek keretében az összes egészségügyi intézmények. A haditenge-
 részlet intézményei szintén helyet kaptak a kiállításon.

A burgonyáskenyér tápértéke. A német birodalmi egészségügyi hivatal szakértői véleményt terjesztett a birodalmi gyűlés elé a burgonyáskenyér tápértékéről. Eszerint a burgonyáskenyér tápértéke csak jelentéktelenül kisebb a tiszta rozskenyérnél. A fehérjehiány 5 százalékos burgonyapótléknál alig jöhet tekintetbe s 20 százalékgig terjedő pótléknál is csak akkor jöhet tekintetbe, ha a rozsliszt korpában gazdag. Mindezek szerint a burgonyával kevert rozskenyér tápértéke nem jelentékenyen kisebb a tiszta rozskenyérnél, ha a burgonyapótlék nem haladja meg a 20 százalékot.

Nemi betegségek és a népesedés problémája. A nemi betegségek ellen küzdő német egyesület folyó évi közgyűlésén megvitatásra került az a kérdés, hogy milyen összefüggés állapítható meg a születések számának csökkenése és a nemi betegségek között. A kérdés előadójának nézetét az alábbiakban ismer-tetjük:

Dr. Julian Marcuse szerint a gazdasági és társadalmi élet újkori fejlődése a népesség gondolkozását és szokásait alapjában megváltoztatta és az életfen-tartás nehézségei vezetnek lassan a gyermekek számának korlátozására. Emellett a faj élettörténetében jelentős szerepet játszanak a gyermekhalandóság és a nemi betegségek. Míg azonban a termékenység csökkenése és gyermekhalandóság között fennálló összefüggés oly természetű, hogy az előbbi kedvezően befolyá-solja a csecsemők életbenmaradását, addig a nemi betegségek végzetes hatásukat a fajra nézve hasznos kiegyenlítődés nélkül gyakorolják, azért a nemi beteg-ségek ellen irányuló küzdelem a fajhygiéne legfontosabb feladatai közé tartozik. A nemi ragály profilaxisa óvszerek alkalmazása nélkül keresztülvihetetlen. A születések minőségbeli és mennyiségbeli különbségére való tekintettel a szüle-tési arányszám csökkenése, amennyiben nem szociálpatólogiai eredetű, sem a degeneráció jelének nem tekinthető, sem a faj öngyilkosságának nem mondható.

Dr. Blaschko professzor szerint a születési arányszám csökkenésének okai között a nemi betegségek igen jelentékeny szerepet játszanak. Tekintettel arra, hogy elterjedtségük városokban sokkal nagyobb fokú, mint vidéken s az egyes városokon belül is a népesség számának emelkedésével proporcionálisan nő, minthogy pedig Németországban a városok, főként pedig a nagy városok száma és népessége még erősen gyarapszik, a nemi betegségek befolyása a születések csökkenésére fokozódó mértékben erősödik. Minden olyan társadalmi, vagy egész-ségügyi reform tehát, amely a nemi betegségek korlátozásához vezet, a népes-ség számának emelésére is alkalmas eszköz. Azok a törekvések, amelyek a nemi betegségek elleni személyes óvszerek terjesztésének megnehezítésére irányulnak, amiért azok a fogantatást gátló eszközökként is szerepelnek, kilátástalanok, mert igen sok más, fogantatást gátló mód eltiltására törvényes rendszabály nem alkot-ható. Különben is a fogantatást gátló törekvések nem maguk az okok, hanem csupán következményei a családok nagyobbodása ellen irányuló gazdasági és társadalmi viszonyainkban gyökeredző irányzatoknak. Ezek az irányzatok maguk-ban véve nem is elítélendők, mert az emberekben való túltermeléssel együtt járó emberanyag-pocsékolásnak ellene munkálnak és az egyéni élet többrebecsülését és az összesség életviszonyainak javulását eredményezik. Mindaddig, amíg a csecsemőhalandóság csökkenése és az utódoknak azzal együtt lehetséges jobb fölnevelése tartós, a születések csökkenésétől nincs mit félnünk. A családokban a gyermekek számának korlátozására irányuló törekvést azonban mesterségesen fokozza az az esztelen gazdasági politika, amely a termékeny vidéki helyek el-néptelenedését idézi elő a városok javára, amely viszont a városokban az élet-fenntartás általános drágulásához és súlyosbodásához vezet és amely a városi népesség belátóbb részét a gyermekek számának, ilyen körülmények között ért-hető korlátozására bírja. Az ily törekvés túlhajtásának és mesterséges fokozódá-sának, ami nemzeti és fajegészségügyi vonatkozásban károsná válhatik, csak oly gazdasági és szociális eszközök alkalmazásával lehet gátat vetni, amelyek a vi-dékről a városokba tóduló tömeges vándorlás ellen irányuló hatást fejtenek ki s a városi népesség számára lehetővé teszik olyan egészséges életföltételek meg-teremtését, amelyek alkalmasak életrevaló utódok világra hozására és fölneve-lésére.

A nem elegendő vízivás betegséget okozhat. Dr. Stanowskinak Danzigban már régóta feltűnt sok súlyos és makacs betegség okának keresése közben, hogy a páciensek arra a kérdésre, vajjon nem fogyasztanak-e sok folya-dékot, azt válaszolják, hogy kisebb mennyiségű tejes kávé kivül egyáltalán

semmit sem isznak, vizet meg éppen egyáltalában nem. A sok ivástól tehát nem származhattak panaszolt bántalmaik. A vizsgálódás megállapította, hogy azokban az esetekben, amikor a páciens egyáltalán nem ivott vizet, éppen a leg-súlyosabb és legkomplikáltabb megbetegedésekről volt szó, idegfájdalmakról, köszvényről, rheumáról, álmatlanságról, étvágytalanságról. Az a megfigyelés, hogy mihelyt a betegek nagyobb mennyiségű vizet kezdtek a szervezetnek juttatni, igen gyorsan beálló javulás és a még el nem hanyagolt esetekben gyors gyógyulás mutatkozott, szintén annak a föltevésnek helyessége mellett szólt, hogy a nem elegendő vízivás volt a betegség oka. Szívbetegségeknél is előnyösen bevált a megfelelő vízfogyasztás elrendelése. Erre való tekintettel föltehető, hogy nem egy szívbeli bántalom oka kevésbé a szívben, mint inkább a vérben keresendő. Lehetséges, hogy a vér beteges izgató anyagokat pl. hűgysavat tartalmaz, amelyek közvetlenül azáltal, hogy a vér a szívfalakkal érintkezésbe kerül, annak izomzatra izgató hatást gyakorolnak. Talán föltehető, hogy a tejkúrának, amelynek értéke sok súlyos betegségnél kétségen felül álló; kiváló tápláló értéke mellett nagy a jelentősége, mint pusztá folyadékknak is. Hasonló lehet az eset az ásvány-víz-kúránál is.

A sport pathológiája. Albu berlini tanár volt az első egyike, aki a sportgyakorlatok hatását a belső szervekre, az egész szervezetre és az anyagcserére megállapította. Az első vizsgálatait kerékpárversenyzőkön végezte. Azóta Albu tanár a sport egyéb területein is végzett hasonló vizsgálatokat, különösen három különböző területen: a felszereléssel való hadseregi meneteken, a könnyű atlétikai mezei sporton, és végül a birkózókon. Albu tanár azt találta, hogy a különböző sportnemeknek behatása a belső szervekre egy és ugyanaz. Az izommegerőltetés hevessége és időtartama szerint mindenesetre tetemes kvantitatív különbségek vannak a szervezet reakciójában is, de, minthogy az eddig előttünk levő tények szerint minden túlságos izommegerőltetés, amint azok a legnagyobb sportteljesítményeknél előfordulnak, a belső szerveket és az anyagcserét egyforma irányban és az izomgyakorlat speciális fajtájától függetlenül befolyásolja, minden sportnem befolyását egységesnek kell jelezni. A legnagyobb sportteljesítmények behatása élettanilag majdnem általános a két fázisban nyilvánul: 1. mint izgalmi hatás gyors, erős véráram formájában a megerőltetett izmok és belső szervek felé, ami a vérnyomás emelkedésében és megszorodott szív működésben nyilvánul meg; 2. mint hűdési hatás, amely a megerőltetés intenzitása szerint majd rövidebb, majd hosszabb idő múlva képződik és erős vérnyomássüllyedés és funkcionális szívgyöngeségben nyilvánul.

A heveny szívgyöngeség tünetei és következményei uralják a sportmegerőltetés képét. A szív kimerültség következményeinek tekintendők a vizeletelváltozások is. Ezek a pangásos vese következményei, a pangást a szívizom gyengesége okozza. Hogy ez esetben funkcionálisan fejlődött zavarokról van szó, bizonyítja ezeknek a veseelváltozásoknak gyors visszafejlődő képessége. A sportgyakorlatok káros hatása nem a sport, hanem a versenysporttá való elfajulás hibája. Ezt az iskolából mindenesetre ki kell zárni. Egyébként is az iskolai sportnak a tanítóknak és iskolaorvosoknak szigorú felügyelete alatt kell állnia.

Népegészségügy Oroszországban. A Grigorjanz a »Gewerkschaftskorrespondenz«-ben részletesen beszámol Oroszország 1911. évi közegészségügyi viszonyairól. A nyilvánosságra hozott statisztikai adatok főleg a rendőrorvosok jelentései alapján készültek s így fölötté hiányosak és elképzelhető, hogy mennyi azoknak az eseteknek a száma, amelyek nem kerültek be a statisztikába. Az orosz kormánynak szerencséje, hogy hiányzanak a szabályszerűen szervezett statisztikai fölvételek, mert azok még elrettentőbbé tennék az amúgy is borzalmas adatokat.

A *himlő*, amely ragályos betegség, Nyugat-Európában majdnem teljesen ismeretlen, a jelentés évében 129,113 áldozatot követelt. 1891. óta a himlőbetegek száma sohasem maradt a 75.000 alatt. A betegség nemcsak hogy nem csökken, vagy nem marad állandóan ugyanolyan kiterjedésben, hanem ellenkezőleg úgy abszolút számokban, mint viszonylagosan egyre nagyobb méreteket ölt. A közölt adatok egyébként csak európai Oroszországra vonatkoznak, Finnország és néhány délkeleti kerület leszámításával. *A typhus* 410.000 esettel volt képviselve, ami 10.000 lakos után 25,7 esetnek felel meg. A *roncsoló toroklob* (diphtheria), ideértve a *torokgyíkot* is, 10.000 lakos után 34,7 esetet tüntet föl, amely arányú elterjedést csak az előző évben ért el eddig ez a betegség. Ugyanilyen arányú a *vörheny-betegségi* esetek száma (10.000 lakos után 25,8, míg pl. Ausztriában a hivatalos

pontos statisztika szerint 19). A *vérhas* egyre jobban terjed. Míg 1907-ben 284.000 ilyen beteget írtak össze, négy évvel később, 1911-ben, 457.000 esettel találkozunk, ami 10 000 lakos után 28'4 beteget jelent (Ausztriában 5'3).

A következő betegségek elterjedése már magábanvéve megmutatja, hogy milyen kulturális és egészségügyi viszonyok között élnek Oroszország lakosai. A *rüh-betegség* 4,256.000 esetben, a *szifilisz* 1,265.000, a *tüdővész* 1,016.209, a *trachoma* 942.000 és a *skorbut* 65.000 esetben fordult elő. Aki csak kevéssé is ismerős az orosz viszonyokkal, az nem kevéssé csodálkozhatik a szifilisz- és trachoma-megbetegedések *csekély* számán. Ugyanis vannak egész kerületek és kormányzóságok, amelyekben a *lakosság 90 százaléka szifilitikus*. Nem kevésbé borzalmas a szem-bajok elterjedtsége is. A skorbut-megbetegedések száma végül elegendőképpen megmutatja, mekkora anyagi inségben él a népesség túlnyomórésze. A fertőző, illetve ragályos betegségek élén a *malária* 3,500.000 esettel, utána a *nátha* következik 3,000.000 esettel. Hogy a képet teljessé tegyük, még meg kell említenünk, hogy a *kolera* 3.416, a *pestis* pedig 374 betegségi esettel van képviselve.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

Adatok a kerületi munkásbiztosító pénztárak működéséről a háború alatt.

Ismételten közöltünk már adatokat annak megvilágítására, hogy a háború az első időszakban mily befolyást gyakorolt a munkásbiztosító pénztárak helyzetére. Ezeknek az adatoknak kiegészítésül közöljük most a következőket:

a) Taglétszám.

	1914. év július 15-én	1914. év szept. 15-én	Csökkenés	
			abszolút számokban	száza- lékban
Besztercebányai ker. pénztár	10.781	7.141	3.640	33'8
Brassói	12.594	9.584	3.010	23'9
Csíkseredai	14.176	3.958	10.218	72'1
Dévai	10.936	5.672	5.264	48'1
Fiumei	18.103	11.121	6.982	38'6
Gyulai	13.100	8.032	5.068	38'7
Kaposvári	14.593	8.560	6.033	41'3
Karánsebesi	9.782	2.393	7.389	75'5
Kassai	13.933	5.601	8.332	59'8
Kolozsvári	16.886	10.502	6.384	38'0
Lugosi	12.535	9.580	2.955	23'6
Marosvásárhelyi	14.329	7.261	7.068	49'3
Mohácsi	9.436	4.637	4.799	50'9
Nagykikindai	12.572	7.707	4.865	38'7
Pozsonyi	25.605	20.107	5.498	21'5
Szabadkai	11.955	5.849	6.106	51'1
Szegedi	15.119	10.654	4.465	29'5
Turócszentmártoni	4.127	1.602	2.525	61'2
Zombori	9.638	5.888	3.750	38'9
A magyarországi vidéki kerületi pénz- tárak összesen	828.672	525.597	303.075	36'6
Budapesti kerületi pénztár	249.009	172.744	76.265	30'6

b) Járulékbevétel.

	1913. aug. 1-től szept. 15-ig	1914. aug. 1-től szept. 15-ig	Csökkenés	
			abszolút számokban	száza- lékban
Besztercebányai ker. pénztár	31.821	18.700	13.121	41'2
Brassói	30.659	21.714	8.945	29'2
Csíkseredai	43.530	14.120	29.410	67'6
Dévai	44.500	10.003	34.497	77'5
Fiumei	84.361	71.441	12.920	15'3

		1913. aug. 1-től szept. 15-ig	1914. aug. 1-től szept. 15-ig	Csökkenés	
				abszolút számokban	száza- lékban
		k o r o n a			
Gyulai	ker. pénztár	35.107	23.468	11.639	33'2
Kaposvári	»	43.187	26.641	16.546	38'3
Karánsebesi	»	19.918	15.010	4.908	24'6
Kassai	»	24.355	19.979	4.376	18'0
Kolozsvári	»	57.179	30.137	27.042	47'3
Lugosi	»	25.351	12.489	12.862	50'7
Marosvásárhelyi	»	39.591	25.587	14.004	35'4
Mohácsi	»	18.897	10.996	7.901	41'8
Nagykikindai	»	24.927	13.364	11.563	46'4
Pozsonyi	»	75.401	85.250	+ 9.849	13'1
Szabadkai	»	29.681	16.513	13.168	44'4
Szegedi	»	44.071	32.231	11.840	26'9
Turócszentmártoni	»	11.823	7.378	4.445	37'6
Zombori	»	40.393	17.329	23.064	57'1

A magyarországi vidéki kerületi pénz- tárak összesen		2,142.873	1,417.695	725.178	33'8
Budapesti kerületi pénztár		1,101.309	787.011	314.298	28'5

c) Kifizetett táppénz.

Besztercebányai ker. pénztár	8.271	5.985	2.286	27'6
Brassói	9.830	6.486	3.344	34'0
Csíkseredai	13.008	3.690	9.318	71'6
Dévai	7.905	5.156	2.749	34'8
Fiumei	51.084	19.175	31.909	62'5
Gyulai	8.607	4.783	3.824	44'4
Kaposvári	10.964	5.728	5.236	47'8
Karánsebesi	7.250	1.439	5.811	80'2
Kassai	11.044	3.773	7.271	65'8
Kolozsvári	16.463	6.553	9.910	60'2
Lugosi	7.283	4.177	3.106	42'6
Marosvásárhelyi	15.427	6.378	9.049	58'7
Mohácsi	6.446	2.861	3.585	55'6
Nagykikindai	13.554	4.088	9.466	69'8
Pozsonyi	35.139	21.296	13.843	39'4
Szabadkai	8.198	3.482	4.716	57'5
Szegedi	15.722	3.318	12.404	78'9
Turócszentmártoni	2.970	1.557	1.413	47'6
Zombori	6.482	2.569	3.913	60'4

A magyarországi vidéki kerületi pénz- tárak összesen		679.031	346.340	332.691	48'8
Budapesti kerületi pénztár		596.811	329.618	267.193	44'8

Az ötödik moratorium-rendelet. A m. kir. minisztériumnak 224/915. számú *ötödik* moratorium-rendelete a munkásbiztosítást illetőleg következőleg rendelkezik: 8. §. Közalapoknak folyószámlára vagy betéti könyvre elhelyezett betétei a felmerült szükséghez képest, melyet a felügyeletre hivatott kormányhatóság állapít meg — a kikötött felmondási idő épségben tartása, de legalább nyolc nappal előbb történt írásbeli bejelentés mellett — korlátlanul kifizetendők. A szükséglet mértékét a rendezett tanácsú városok, a nagy- és kisközségek alapjaira vonatkozólag ötezer koronát meghaladó összegek tekintetében a belügyminiszter, ötezer koronát meg nem haladó összegek tekintetében a vármegye alispánja állapítja meg.

Ugyanez áll a munkásbiztosító pénztáraknak és bányatársládáknak betéteire nézve. *A munkásbiztosító pénztárak tekintetében a szükséglet mértékét az állami munkásbiztosítási hivatal állapítja meg.*

32. §. A munkásbiztosító pénztáraknak és a bányatársládáknak járulékköveteléseire, valamint segély- és járuléktartozásaira ez a rendelet nem terjed ki.

Vállalati pénztárak közgyűlése. Az Országos Pénztár 550/915. számú köriratában felhívta a vállalati pénztárakat, hogy az 1915. évi rendes közgyűlés helyét és idejét azonnal jelentsék be, hogy a pénztár a közgyűlésen való esetleges részvétel iránt intézkedhessék.

A Budapesti Munkásbiztosítási Választott Bíróság 1914. évi ügyforgalma. Az alábbi kimutatás a bírósághoz beérkezett betegségi segély és baleseti kártalanítási perek és közvetlen keresetek számát tünteti fel. A perek számában a háború lényeges változást idézett elő, amely körülmény az alábbi összeállításból olyként tűnik ki, hogy az összeállítás az 1914. augusztus 1-je előtti és az azt követő időben beérkezett ügyeket külön is csoportosítja. A háború hatását leginkább kiemeli az 1913. év adata ugyanezen időszakban. A bírósághoz beérkezett 1914. év folyamán az Országos Pénztártól 864 ügydarab, ebből 1914. év július hó 31-ig 598 darab esett, ami havonta 85.4 ügydarabnak felel meg. Augusztus 1-től az év végéig beérkezett ügydarabok száma 266, ami 53.2 havi átlagnak felel meg. A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztártól 462 ügydarab érkezett a bírósághoz, amiből 321 darab a háború előtti időre, 141 darab a háborús időre esik. A Ferencz József kereskedelmi kórháztól felebbezés útján 35 darab érkezett, ami úgy oszlik meg, hogy 25 darab esik a háborút megelőző időre, 10 darab az azt követő időre. A vállalati pénztáraktól mindössze 20 ügy került elbírálás végett a bírósághoz. Összesítve az adatokat, azt látjuk, hogy 1914-ben 1.381 ügydarab érkezett (1913-ban 1.157). A Bírósághoz 1912. évben beérkezett 749 ügydarab. Az 1913. évi eredmény összehasonlítva az 1912. évihez, 84.4%-os emelkedést mutat, az 1914. évi eredmény viszonyítva az 1913. évihez, 19.3%-os emelkedést jelent. A háború bekövetkeztéig beérkezett 954 ügy, ami az 1913. év ugyanezen időszakához viszonyítottan, 72.3%-os emelkedést jelent. Az 1914. év folyamán befejeztetett 1.000 ügydarab, ebből ítélettel 770 darab, más módon 230 darab. Folyamatban levő ügyek száma 1.279. Az ítélettel befejezett ügyek közül a pénztár határozatával szemben helybenhagyó 404, a határozatnál kedvezőbb 366 darab. Az előző évi hasonló adatokat véve figyelembe, azt a figyelemre méltó körülményt állapíthatjuk meg, hogy a Bíróság relative is egyre több pénztári határozatot helybenhagyólag bírál el, ami a pénztári joggyakorlat egyre fokozódó kialakulására vall.

Az Országos Pénztár a hadbavonultak segélyezéséről. Az Országos Pénztár 1914. évi 51.854. szám alatt a helyi szervekhez köriratot adott ki, amelyben hatálytalanította a »Munkásügyi Szemle« régebbi számaiban ismertetett 41.264/1914., 43.594/1914. és 48.447/1914. számú köriratait. Egyben megállapította azonban, hogy az említett három körirat hatályának teljes megszüntetése nem érinti az Országos Pénztár azon álláspontját, hogy a hadbavonultak családtagjai orvos- és gyógyszersegéllyel ellátandók. Az Országos Pénztár most ismertetett körirata igazolja azt az álláspontunkat, hogy a betegsegélyezési kérdések az 1907. évi XIX. t.-c.-ben nem kontemplált módon való irányítása nem jogbiztonságot jelent, hanem éppen jogbizonytalanságnak vált kútforrásává.

A családtagok gyógyszer- és orvosi segéllyel való ellátását annál is inkább indokoltnak tartjuk, mert az orvosi egyezségek nem nyújtanak módot arra, hogy az orvosi segéllyel ellátandók körének megszorításával a pénztár megfelelő anyagi tehermentesítése járjon.

A homonnai kerületi munkásbiztosító pénztár az ellenségnek az ország északkeleti részén történt betörése folytán működését beszüntette. Mint-hogy a pénztár székházát a betörés alkalmával az ellenség szétrombolta, az oroszok kivonulása után sem tudja a pénztár működését folytatni, miért is székhelyét, további rendelkezésig, Sátoraljaújhelyre tette át.

Pénztári alkalmazottak felmentése a katonai szolgálat alól. A »Munkásügyi Szemle« legutóbbi számában ismertettük azt az országos pénztári köriratot, amelyben a pénztárakat felhívja az Országos Pénztár, hogy népfelkelői bemutató szemlén alkalmasnak találta és pénztári szempontból nélkülözhetetlen alkalmazottak felmentése tárgyában tegyenek a pénztárak indokolt előterjesztést. Az eddigi adatok szerint az Országos Pénztárhoz mintegy 40 pénztár tett jelentést és kért egyes alkalmazottai részére felmentést. A felmentéseket az Országos Pénztár javaslatával ellátva, felterjesztette az Állami Munkásbiztosítási Hivatalhoz, a felterjesztéssel egyidejűleg pedig beadvánnyal fordult a honvédelmi minisztériumhoz és irányítást kért arra vonatkozólag, hogy azoknak az alkalmazottaknak,

akik részére felmentést kértek, be kell-e vonulniok, mielőtt a felmentési kérelmük elintézését nyer. A magyar királyi honvédelmi miniszter 199.422/1914—1915. számú leiratában értesítette az Országos Pénztárt, hogy amennyiben előfordulna, miszerint az előterjesztett felmentési javaslat a népfelkelésre kötelezettek tényleges szolgálatra való bevonulása időpontjáig el nem intéztetnék, a javaslat elintézéséig az abba felvett népfelkelésre kötelezettek a népfelkelési szolgálat alól egyelőre felmentetteknek tekintendők és így polgári alkalmazásukban egyelőre megmaradnak.

Családi pótlék. Az országos pénztári alkalmazottak körében mozgalom indult meg az irányban, hogy részükre ugyanoly mérvű családi pótlék utaltassék ki, mint amily pótlékban az állami alkalmazottak részesülnek. A fedezet kérdését olyképp óhajtják megoldani, hogy a családi pótlék az 1914. évben az igazgatási költség számlán elért mintegy 93.000 koronát kitevő megtakarítás terhére utaltassék ki.

Építési engedélyek feldolgozása tárgyában az Országos Pénztár január 7-ikén körrendeletet intézett a helyi szervekhez s ebben útmutatást ad az építési engedélyek feldolgozása, az építetők értesítése és a szavatossági eljárás tárgyában. A körrendelet szerint az építési engedélyek vételekor az építetők kiértécsítendők. A kiértécsítésben figyelmeztetendők az építetők, hogy a vállalati összegből a kirótt, vagy kirovandó betegségélyezési és baleseti járulékok fedezetére elegendő összegek visszatartásáról gondoskodjanak. Figyelmeztetendő az építetők arra is, hogy szavatossága nemcsak a fővállalkozó, hanem az alvállalkozók járulékhátralékaira is kiterjed.

Kórházi ápolás. A közigazgatási bíróság 5.171/1914. számú ítéletében kimondotta, hogy a kórházi ápolási költségeit, ha biztosításra kötelezett alkalmazásból való kilépése után vétetett fel a kórházba, a kerületi munkásbiztosító pénztár nem tartozik fizetni, ha a megbetegedés a munkaviszonyból való kilépés után következett be és passzív tagság esete nem forog fenn. — A 4.080. 1914. számú ítélet szerint, ha a kórházban ápoló családtagnak mind apja, mind anyja biztosított tagja a pénztárnak, azonban az Országos Munkásbetegélyező és Balesetbiztosító Pénztár más-más helyi szervének tagjai, úgy a kórházi ápolási költségeinek megfizetésére, egyéb törvényes feltételek fenforgása esetén is, csak az a pénztár kötelezhető, amelynek az apa a tagja.

Munkabérkimutatások beszerzése. Az Országos Pénztár körrendeletet intézett a helyi szervekhez, hogy a munkabérkimutatások beküldésére vonatkozó felhívásokat a pénztárak január hó 15-ig küldjék szét. A határidő pontos betartását az Országos Pénztár hangsúlyozza, mert máskülönben kellő időre nem tudja megállapítani a balesetbiztosításra kötelezett üzemekben alkalmazottak beszámítható javadalmazását és nem tudja elkészíteni a baleseti járulék kirovását.

Elveszett keresmény részleges megtérítése elkülönítés esetén. A háború a ragályos betegségek elterjedését nagy mértékben előmozdítja, miért is különös érdeklődéssel bírnak a mai viszonyok mellett azon törvényes rendelkezések, amelyek megállapítják, hogy ragályos betegség okából történt elkülönítés esetén minő megtérítésre tarthatnak az illetők igényt. Az osztrák, 1913. április 14-én kelt ragályokra vonatkozó törvény 32. §-a szerint mindazon vagyontalan személyek, akik ragályos betegség folytán elkülönítettek, igényt tarthatnak a táppénz magasságáig terjedő megtérítésre, tehát a szokásos napibér 60%-ára, ugyanez áll azokra a személyekre, akik olyan üzemekben vannak alkalmazva, amelyek ragályos betegség miatt zárva vannak. Olyan személyeknél, akik a pénztártól vagy más intézménytől ily megtérítésben részesülnek, e megtérítés a szokásos napibér 60%-ára egészített ki. Az 1907. évi XIX. t.-c. 55-§a olyképpen intézkedik, hogy táppénz fizetendő abban az esetben, ha a tag közveszélyes fertőző vagy ragályos betegség, nevezetesen pestis, kolera, kiütéses tifusz és hagymáz miatt a hatóság által elkülönítetik és ennek következtében keresetét elveszti. A törvény hiányos szövegezése folytán vitás kérdésként áll előttünk az, hogy csupán a felsorolt betegségekre vonatkozólag áll ez a törvényes rendelkezés vagy pedig bármely közveszélyes betegségre.

Kérjük tisztelt Olvasóinkat, hogy a hátralékos előfizetési díjat most már mielőbb beküldeni szíveskedjenek.

A munkásbiztosító pénztárak mérlege. A m. kir. kormány rendeletileg szabályozta, hogy a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, részvénytársaságok 1914. évi mérlegüket mily elvek alapján készítsék el. A rendeletre azért volt szükség, hogy megállapíttassék, az értékpapírok mily árfolyammal állíthatók be a mérlegbe. A kormány rendelete az 1914. évi július 25-iki árfolyamot állapította meg.

A munkásbiztosító pénztárak eziránt még várják az intézkedést.

Ausztáriában a munkásbiztosító intézetek képviselői az illetékes kormányhatósággal e tárgyban konferenciát tartottak és megállapították, hogy ugyancsak a július 25-iki árfolyam szerint állítandók be az értékpapírok a mérlegbe. A hadikölcsön-kötvényekre vonatkozólag pedig a pénztáraknak azt ajánlották, hogy a beszerzési árat, 97 korona 50 fillért állítsanak be. Az osztrák sajtó erős kritika alá vette a kormány rendelkezését és a mérleg helyessége szempontjából későbbi árfolyam felvételét tartotta kívánatosnak, figyelemmel arra, hogy ha a tőzsde továbbra is működött volna, az árfolyamokban bizonyára még nagyobb esés mutatkoznék. Ezzel szemben áll az, hogy a pénztárak értékpapírjaikat nem szándékoznak eladni, s a háború győzelmes befejezése esetén biztosra vehető, hogy az értékpapírok tényleges értéküknek megfelelő árfolyamot fognak ismét elérni.

A betegsegélyző pénztárak 1915. évi költségelőirányzata. A Reichsversicherungsordnung egyik új rendelkezése szerint a németországi betegsegélyző pénztárak minden év elején költségelőirányzatot tartoznak készíteni. Most, hogy első ízben került erre a sor, sok oldalról vitatják a költségelőirányzat célszerűségét, különösen azt állítván, hogy a háborús állapotokra való tekintettel egyáltalán lehetetlen megközelítőleg is helyes költségelőirányzatot készíteni. A bevételek a háború tartamától függnék és attól, hogy az ország lakossága, jórészen tehát a pénztár tagjai, mily mértékben vonatnak hadi kötelezettség alá. Lehetetlen tehát előre megállapítani a taglétszámot, de nem lehet megközelítőleg sem kombinálni, hogy a kiadások, éppen a háborúra való tekintettel, megtartják-e normális arányukat. Az eddigi tapasztalatok szerint a segélyezési kiadások nagy mértékben csökkentek ugyan, de általános az a felfogás, hogy már a háború tartama alatt ezek emelkedésére nagy mértékben kell számítani, sőt járványok fellépése abnormális nagyságú költségeket okoz majd a pénztáraknak. Megközelítőleg sem lehet számítani azzal, hogy a háború után visszatérő pénztári tagok a harctéren szerzett betegségeik folytán mily mértékben fogják a pénztárak költségvetését megterhelni. Mindehhez hozzájárul még Németországban az a körülmény, hogy a hadbavonult tagoknak jogukban áll önként továbbfizetéssel magukat biztosítani, aminek következtében a harctéren szerzett betegségek és sérülések esetén a pénztár táppénzt, halál esetén temetkezési járulékot tartozik kiszolgáltatni. Az ily módon felmerülő költségekről sem lehet egy pénztárnak sem előzetes tájékozódása. Mindezzel szemben azzal vigasztalják magukat a pénztárak, hogy a költségelőirányzat elkészítése nem vonja maga után azt a kötelezettséget, hogy azt pontosan be kell tartaniok, mert eltérés esetére a törvény semmiféle rendelkezést nem tartalmaz.

Ilyen gondjaik a magyarországi munkásbiztosító pénztáraknak nincsenek, mert e pénztárak 1915. évi költségvetésüket már az 1913. év derekán elkészítették és az illetékes hatóságokhoz felterjesztették.

Hogy a mai viszonyok között e költségvetések teljesen értéktelenek, az magától értetődik.

A biztosítás teherviselőinek és a hadvezetőségnek együttműködése Németországban. Január 5-én a birodalmi biztosítási hivatalban Kaufmann elnök elnöklete alatt értekezlet tárgyalta a biztosítási intézmények és a katonai hatóságok együttműködését a megsebesült és megbetegedett harcosokról való gondoskodás tárgyában. Az értekezleten a porosz hadügyminiszterium, több országos biztosító intézet, Berufsgenossenschaft, a nagy betegsegélyzőpénztári szövetségek és egyéb testületek képviseltették magukat. Az értekezlet elsősorban lehetségesnek és kívánatosnak jelezte az együttműködést a harcosok keresetképtelenségének visszanyerése tárgyában. A katonai hatóságok a szociális gondoskodás tekintetében már ma is mindent megtesznek, így a keresetképtesség helyreállítása, későbbi foglalkozásváltozás előkészítése stb. tekintetében. Az értekezlet bizottságot küldött ki, hogy a szükséges intézkedések és a gondoskodás további kiépítése tárgyában megfelelő javaslatot terjesszen elő.

A galíciai és bukovinai munkásbalesetbiztosító intézet működése az orosz invázió folytán lehetetlenné vált, mint ahogy a betegsegélyező pénztárak is kénytelenek voltak működésüket beszüntetni. A balesetbiztosító intézet ügyeinek ideiglenes vezetésével az osztrák belügyminiszter az intézet elnökét, dr. Malaczynszkyt bizta meg, aki egyelőre az alsóausztriai balesetbiztosító intézet helyiségeiben rendezte be hivatalát. Dr. Malaczynszky felhatalmazást nyert, hogy egymaga utalványozhassa az intézet nevében úgy a járadékokat, mint az egyéb halaszthatlan kiadásokat.

Az üzemeknek a veszélyességi osztályokba újonnan való besorozása, ezen intézet területére továbbiakig elhalasztatott.

A biztosító intézetek a betegség- és baleset-elhárításért a háború alatt. Az Amtliche Nachrichten des k. k. Ministeriums des Innern decemberi száma közli a 330. számú császári rendeletet, amely felhatalmazza a biztosító intézeteket, hogy a felügyeleti hatóságok jóváhagyásával szolgáltató képességüknek megfelelő összegeket fordíthassanak olyan intézkedések foganatosítására vagy előmozdítására, amelyek a háború által a biztosítottak egészségében és munkaképességében okozott különleges veszélyek elhárítására alkalmasak. A császári rendelet lehetővé teszi, hogy a biztosító intézetek anyagi erejükhöz mérten az államot egészségügyi feladataiban támogassák és ezzel a biztosítottak érdekeit is szolgálják.

A birodalmi biztosítási hivatal, mint a betegsegélyezés legfőbb bírói fóruma. A birodalmi biztosítási hivatal november havában tartotta első ülését, amelyben a Reichsversicherungsordnung rendelkezései alapján betegsegélyezési kérdések is döntés alá kerültek. Dr. Kaufmann, a hivatal elnöke, aki maga elnökölt az ülésen, megnyitó beszédében utalt arra az »új, súlyos, sokoldalú és fontos feladatokra, amelyeknek megoldását a Reichsversicherungsordnung a betegsegélyezés terén, mint legfelsőbb bírói fórumra, a hivatalra bízta. Az eddig illetékes legfelsőbb közigazgatási bíróságok különböző eltérő határozataival kell majd a hivatalnak számolnia abban a törekvésben, hogy a betegségi biztosítás terén egész Németországra egységes joggyakorlatot teremtsen. Ebben a törekvésében a hivatalt a kiegyenlítő igazságosság fogja vezetni.«

A kereskedelmi alkalmazottak balesetbiztosításához. Azokat, akik a kereskedelmi alkalmazottak balesetbiztosítása érdekében küzdenek, gondolkodóba fogja ejteni a német birodalmi biztosítási hivatal egyik határozata, amely kimondja, hogy ha valamely alkalmazottat a technikai üzemben ért a baleset, azonban, a baleset az üzemmel okozati összefüggésben nincs, a sérült nem tarthat igényt kártalanításra. A határozat indokolása szerint nem forog fenn üzemi baleset már akkor, ha a károsító esemény az üzemi tevékenységgel csak véletlenül van helyi vagy időbeli összefüggésben. Ahhoz, hogy valamely baleset üzemi jellege megállapítható legyen, szükséges az, hogy az üzem a balesettel lényeges okozati összefüggésben legyen. Ha tehát az alkalmazott, aki néhány számadási különbség helyreigazítása céljából az anyagkezelőséghez ment és oda menetelkor elcsuszott és lábát eltörte, ez esemény nem tekinthető üzemi balesetnek, mert a helyiség teljesen rendben volt, a padló nem volt csuszós, sem egyenetlenség és akadályok nem mutatkoztak, amelyek az elcsuszást előmozdították volna, tehát csupán véletlen találkozás, hogy a kereskedelmi alkalmazott az üzem helyén csuszott el. Ugyanez megtörténhetett volna vele bárhol az üzemen kívül. Nem lehet tehát a balesetet az üzemmel összefüggésbe hozni és így kártalanítani.

Hadi munkálatokat végző munkások biztosítási kötelezettsége. A háború, amellet, hogy számos munkást munkanélkülivé tett, nagy munkástömegeknek kereseti lehetőséget nyújtott. Azoknál munkásoknál, akik a hadiszolgáltatásokra dolgozó iparágakban vannak alkalmazva, a biztosítási kötelezettség tekintetében nem jelent a hadiállapot változást. Másképen áll a helyzet azoknál a személyeknél, akik anélkül, hogy a katonasághoz tartoznának, közvetlenül foglalkoztattak az ország védelmére. Első sorban azokról a személyekről van szó, akik a vasútvonalak őrzésére vették fel, azután a sáncmunkásokról és végül a betegápolással tevékenykedő segédszemélyzetről. A hadiszolgáltatásokról szóló német birodalmi törvény szerint a vasútvonalak őrzésére hivatott polgári személyeket az illetékes községek bocsátják rendelkezésre. Díjazásukat a vasútigazgatóság adja, azoknak e szolgáltatásait az illetékes hadtest hadbiztossága visszatéríti. E munkások a Reichsversicherungsordnung 160. §-a szerint kétségtelenül

a betegségi biztosítás alá esnek, mert hiszen nem katonai személyek, hanem bérmunkások.

A katonai hatóságok részben más véleményen vannak. T. i., úgy tekintik ezen munkákat, mint önkéntes katonai szolgáltatásokat. Ahhoz, hogy megállapítható legyen, hogy ezek a munkások mely betegségélyző pénztárhoz tartoznak, azt az előzetes kérdést kell vizsgálat tárgyává tenni, ki ezen személyek munkaadója. A munkaadó az, aki a munkások fölött rendelkezik és anyagi eszközeiből a bért fizeti. A község nem tekinthető munkaadónak, mert hiszen rendelkezés a munkakerő felett megszűnik a foglalkoztatás megkezdésével. A község csak közvetítő a munkaszerződés megkötésénél. Rendelkezésre jogosultak tehát a vasútigazgatóság és a katonai parancsnokság. A katonai parancsnokságnak van ugyan a háború alatt rendelkezési joga a vasútüzem fölött, de az üzem kezelése a vasútigazgatóság feladata maradt. A vasútigazgatóság marad tehát a munkaadója az üzemében alkalmazott személyeknek és a vasútigazgatóság bocsátja magát összes alkalmazottaival, tehát az őrzésre felvett személyekkel együtt is a katonai hatóság rendelkezésére.

Az a körülmény, hogy a kiadásokat a katonai hadbiztosság megtéríti a vasútigazgatóságnak, nem szünteti meg ennek munkaadói jellegét, mert hiszen a munkások fizetése a vasút anyagi erejéből történik és csak megtérítést kap. Ezek szerint az ilyképen felvett munkások az illető vasút üzemi betegségélyző pénztárhoz tartoznak.

Másképpen áll a sáncmunkások helyzete. Ezek különböző helyeken alkalmaztatnak, közvetlen munkaadójuk a katonai kincstár. A Reichsversicherungsordnung 155. §-a szerint olyan biztosítottakra, akiket egy különböző községekben teljesítendő munkára alkalmazott az üzemvezetőség, az a község tekintendő alkalmaztatási helynek, ahol a munkálatok közvetlen vezetése székel. Ezek szerint ezekre a munkásokra nézve az illető község általános helyi betegségélyző pénztára az illetékes betegségélyző pénztár. A betegápolási szolgálatokban alkalmazott betegségi biztosítása is aszerint lesz szabályozandó, ki tekintendő munkaadónak. E tekintetben megállapíthatjuk, hogy még ha a segédkórházakat ingyenesen bocsátja is a tulajdonos a katonai hatóságok rendelkezésére és a személyzet fölötti rendelkezési jogot a katonaeorvosokra ruházza át, ez esetre is az intézmény tulajdonosa tekintendő munkaadónak. A tulajdonos bocsátja helyiségeit az üzemmel együtt rendelkezésre. Ezen intézetekre nézve tehát a háború előtt illetékes betegségélyző pénztárak illetékesek.

Hadbavonultak önként továbbfizetési joga. A német szakirodalomban ismételt megbeszélés tárgyává tétetett a »Munkásügyi Szemle« múlt számaiban ismertetett szükségtörvényeknek az a hiánya, hogy a szükségtörvény 3. §-a a biztosításra jogosítottaknak megadta azt az előnyt, hogy a háborúból való visszatérésük után újból beléphetnek a betegségi biztosításba, ezzel szemben ezt a jogot a biztosításra kötelezetteknek nem adja meg. Ezen a hiányon vagy a törvény megfelelő kiegészítésével, vagy pedig a törvény 3. §-ának olyan értelmezésével, hogy a biztosításra kötelezettekre is vonatkozik, feltétlenül segíteni kell, mert hiszen a hadbavonultak igényeinek fentartása szempontjából a biztosításra kötelezetteket és a biztosításra jogosítottakat egyenlő elbánásban kell részesíteni.

A ki nem jelentett hadbavonultak utáni járulékok fizetése. A Reichsversicherungsordnung 397. §-a szerint tulajdonképpen a szabályszerű kijelentésig a munkaadónak kell fizetni a járulékokat. A kölni felső biztosítási hivatal 1914 október 30 án kiadott rendelete e tárgyban kifejti, hogy nem volna indokolt, a törvény rendelkezésének szigorú alkalmazása a háború által okozott súlyos viszonyok idején, mert éppen e körülmények okozták azt, hogy a munkaadó, aki gyakran a behívásról nem is szerzett kellő időben tudomást, a kijelentésről nem gondoskodhatott. A pénztáraknak figyelmébe megfelelő méltányosságot ajánl.

A hamburgi hatóságok a hadbavonultak és munkanélküliek tovább-biztosításáról. A hamburgi hatóságok a biztosító intézet segélyével a hadbavonultak és a munkanélküliek tovább-biztosítását rendezik. A biztosító intézet a járulékok $\frac{2}{3}$ -részét fizeti, a hátralékos járulékokét is. A biztosítottaknak csupán a járulékok $\frac{1}{3}$ -részét kell a betegségélyző pénztáraknál megfizetniük. Olyan biztosítottaknak, akik foglalkozásukból 1914. évi július hó 16-án kiléptek és még ma is állásnélküliek, nem kell igazolniok, hogy erre a segítségre rá vannak utalva. A bejelentésnek a pénztáraknál a munkából való kilépéstől számítva 3 héten belül kell történnie. A hadbavonultakért családtagjaik eszközölhetik a be-

jelentéseket. Az eddigi jelentésekből nem állapítható meg, hogy történt-e valamely intézkedés a tagokra eső $\frac{1}{3}$ rész fedezése tárgyában, mert hiszen saját anyagi eszközök ezen célra a lehető legritkábban fognak rendelkezésre állni, már pedig ezen intézkedéseknek hatályossága kizárólag attól függ, vajjon ezen $\frac{1}{3}$ -rész fizetésre a község és a jótékonyági intézmények részéről megfelelő támogatás nyújtatik-e.

A Berufsgenossenschaftok balesetbiztosítási járulékai. A munkaadók több oldalról a Berufsgenossenschaftok járulékaira nézve is sükségtörvény létesítését kívánják azzal az indokolással, hogy aggályos a fizetendő járulékok túlságos magassága. Az igazgatási költségek és egyéb kiadások ugyanis változatlanul maradtak, a tagok száma ezzel szemben lényegesen kevesbedett. Ez által — a munkaadói körök felfogása szerint — ha kellő időben intézkedés nem történik, aránytalanul magas összeg fog esni az egyes üzemekre, annál is inkább, mint-hogy a Berufsgenossenschaftok tartalékainak igénybevétele ellen törvényes akadályok szólnak. Ezen okok indokolják a körülményeknek megfelelő sükségtörvény alkotásának sükségességét.

Mindenesetre kérdés tárgyává fog tétetni, hogy nem válnék-e lehetségessé, a rendkívüli körülményekre való tekintettel, a tartalékok igénybevétele? A meglevő törvényes akadályok megfelelő törvény hozása által megszüntethetők lennének.

Hajadonok járadékbiztosítása. Egy német biztosítótársaság új biztosítási ág gyanánt bevezette a hajadonok járadékbiztosítását. A biztosított — ha 37 éves koráig nem megy férjhez — a biztosítás alapján életjáradékban részesül. Biztosíthatók a leányok 12 éves korukig. A biztosítási díjak 20 éves korig fizetendők.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A svájci új gyártörvény

immár törvényerőre emelkedett, minthogy nem kértek ellene népszavazást. Az új törvény nem minden rendelkezésében jelent haladást, sőt egynémely rendelkezése visszaesést jelent a régi törvénnyel szemben. A sokat vitatott gyári bírságok az új törvény szerint is megengedettek, sőt kevésbé korlátozottak, mint a régi törvényben. A munkaviszony felmondása is új szabályozást nyert. A régi törvény szerint csak szombaton, vagy a bérfizetés napján lehet a munkaviszonyt felmondani, az új törvény szerint ez a rendelkezés bevehető a munkarendbe vagy a szerződésbe, de egyébként bármely napon fel lehet mondani a munkaviszonyt. Újítás a 14 napos próbaidő is, amelyen belül a munkaviszony mindkét részről bármikor felbontható, hacsak kollektív szerződés, vagy egyéb megállapodás másképp nem rendelkezik. A munkásnak saját hibáján kívüli balesete, betegsége és katonai szolgálata közben — 4 hét tartamán belül — a munkaadó részéről a munkaviszony fel nem bontható.

A bérkifizetésre vonatkozó rendelkezéseknél javítást tapasztalhatunk. A régi törvény szerint meg volt engedve a havonkénti bérfizetés. Az új törvény a legkésőbb kéthetenkénti bérfizetést rendeli el. A kifizetést *hétköznap a munkaidőn belül* kell teljesíteni s csak kivételes esetekben szabad szombaton történni a kifizetésnek. A munkaviszony törvény- vagy szerződésellenes felbontása esetén a munkaadó 6 napi, a munkás 3 napi munkabért tartozik kártérítésül fizetni. Vitás esetekben a munkaadó a munkaviszony megszűnte után 10 napon belül adhat be panaszt a munkás ellen. Ezeket a rendelkezéseket nem lehet szerződéssel megmászítani. Különórakért 25 százalékos pótlék fizetendő. Munkahelyért, világításért, tisztogatásért, szerszámok használatáért vagy hajtóerő szolgáltatásért a munkabérből levonást eszközölni nem szabad. Megmarad azonban továbbra is a kellékekért való levonás jogosultsága. A munkaviszonyból folyó peres ügyekben az eljárás ingyenes, az ügyvédi képviselet csak kivételes esetekben van megengedve.

Jelentős javítás az új törvényben a kantonális békéltető bíróságok, (egyeztető hivatalok) létesítése. Eddig csak egyes kantonokban voltak ily hivatalok. Munkások és munkaadók által létesített békéltető bizottságokat a kantonok felruházhatnak a békéltető bíróságok hatáskörével. Az állami üzemek részére a szövetségtanács nevez ki egy »műhelybizottságot« amelynek felerésztében a munkások bizalmiférfiaiból kell állania. Ez a bizottság bírálja felül a munkások panaszait, ha

az üzemvezetőséggel nem bírnak közvetlenül megegyezésre jutni. Az állami vasutak munkásai ki vannak véve ezen bizottság hatásköre alól.

A munkaidőt teljesen újonnan szabályozza az új törvény. Általánosságban a 10 órai, szombaton és ünnepek előtt való napon a 9 órai munkaidő kötelező. Azokban az üzemekben, amelyekben szombaton legkésőbb délután 1 órakor végződik a munka, 7 éves átmeneti időn belül a többi napokon 10^{1/2} órán át tarthat a munka. Az osztatlan munkaidő rendszeresítését megkönnyíti a törvény a szünetek csökkentésével. Szombaton és ünnep előtt való napokon legkésőbb délután 5 órakor véget kell érni a munkának. Munkát hazavinni általában tilos. Különórák csak 80 napon át engedélyezhetők egy évben s csak legfeljebb naponkénti 2 órára. Ellenben rendszerint alkalmazhatók a 8 órás kettős munkaszakok. Folytonos üzemekben a 8 órás munkaszak a kötelező.

A nők munkaidejére vonatkozólag a nemzetközi megállapodás vétetett fel a törvénybe, amely szerint a 11 órai pihenő kötelező. Kivételesen azonban a pihenő 10 órára is redukálható és pedig évenként 140 napon át. Terhes nők a munkából bejelentés kötelezettsége mellett bármikor elmaradhatnak anélkül, hogy a munkaviszonyt a munkaadó felmondhatná.

A *fiatalkorúak* védelme a 18. életévig terjed. 14 éven aluli gyermekek a munkahelyen nem is tartózkodhatnak. A nemzetközi megegyezés értelmében az éjjeli pihenő itt is 11 órában van megállapítva, amely azonban 16 éven felülieknél 10 órára csökkenthető, sőt »ha a szakma megtanulása céljából szükséges«, az éjjeli munka is megengedett.

Az úgynevezett munkásjóléti intézményeknél az az újítás, hogy a pénztárak kezelésében a munkásoknak is részt kell venni. A törvény egy »gyári bizottság« szervezését is elrendeli, amely munkásokból, munkaadókból és a tudomány képviselőiből áll és véleményt ad a munkaviszonyt illető elvi jelentőségű dolgokban. Az új törvény a régi törvénnyel szemben sok újítást tartalmaz, a meglévő állapotokat azonban — amint azok a szakszervezetek 37 éves működése alatt kialakultak — alig változtatja meg. Itt is nagyrészt a gyakorlat teremtette meg a törvényes állapotot, amit a törvény csak szankcionált.

A munkaviszonyból származó perek az új perrendtartásban. Az igazságügyminiszter 72.400/1914. I. M. szám alatt rendeletet bocsátott ki, amelyben az iparhatóságtól, vagy az ipartestület békéltető bizottságától a járásbíró elé vitt ügyekben követendő eljárást a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. t.-c. életbeléptetése tárgyában alkotott 1912. évi LIV. t.-c. 26. §-ának utolsó bekezdésében kapott felhatalmazás alapján szabályozza. A rendelet lényeges részei ezek:

Az ipartörvény 176. §-ának 2. bekezdése értelmében az iparhatóság, illetőleg a békéltető bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől számítandó nyolc nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesíteni; a törvény rendes útja alatt az 1912. évi LIV. t.-c. 26. §-a értelmében, tekintet nélkül a per tárgyának értékére, a járásbíróhoz kell érteni.

A határozattal meg nem elégedő félnek a bíróság elé vitelre irányuló bejelentését szóval vagy írásban az eljáró iparhatóság vagy békéltető bizottság előtt kell megtennie.

Az előbb említett nyolc napi határidő elmulasztása miatt igazolásnak van helye. Az igazolási kérelmet a bejelentésben kell előadni s erről a járásbíró az ügy érdemének tárgyalása előtt határoz.

Ha az ügyet a járásbíró elé vitték, a bíróság az iparhatóság, vagy a békéltető bizottság határozatának végrehajtását kérelemre felfüggesztheti, ha az előterjesztett adatokból valószínűnek mutatkozik a követelés alaptalansága és az, hogy a visszégrehajtás veszélyeztetve van.

A végrehajtás felfüggesztésének az a hatálya, hogy a végrehajtás foganatosítása csak a követelés biztosításáig terjedhet.

Ez a rendelet azokban az ügyekben, amelyeket az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél az 1907:XIX. t.-c. (munkásbiztosítási törvény) 156. §-a alapján a határozat kihirdetésétől tizenöt nap alatt a törvény rendes útján érvényesít, a következő eltérésekkel nyer alkalmazást: 1. ha a járásbíró azt találja, hogy az 1907:XIX. t.-c. 194. §-ának utolsó bekezdésében megjelölt ügyben nem az e bekezdés szerint illetékes iparhatóság járt el, az ügyet a kerületi munkásbiztosító pénztár vagy vállalati betegsegélyező pénztár székhelye szerint illetékes

járásbíróshoz teszi át; 2. az iparhatósági határozat végrehajtásának felfüggesztését a pénztár által nyújtandó biztosítéktól nem lehet függővé tenni.

Vállalkozó, vagy alkalmazott. Amennyiben a téglamester saját felfogadott munkásaival dolgozik s az így előállított gyártmányból csak az lesz a téglagyár tulajdonosáé, amit ő az előre meghatározott árban átvesz, ebben az esetben a téglamester tevékenysége vállalkozás és nem szolgálat s az így szerződötett téglamester önálló vállalkozó és nem alkalmazott. (Hatásköri B. 1914. 26. sz.)

Végrehajtás elrendelése. A marosvásárhelyi kir. tábla 1914/14.250. sz. ítélete szerint az iparhatóságnak, illetőleg az ipartestület békéltető bizottságának az 1884: XVIII. t.-c. 176. §-ában említett határozata alapján ingatlanra a végrehajtást minden esetben csak a kir. bíróság és csak akkor és annyiban rendelheti el, ha és amennyiben a végrehajtató igazolja, hogy az iparhatóság által fogantatott ingóvégrehajtás a megítélt követelésre fedezetet nem nyújtott.

Kereskedők állami segélyezése. A jövedelemadóról szóló törvénnyel módot nyert a kormány arra, hogy ne csupán azokat segélyezzék, akiknek hozzátartozói hadbavonultak s akiknek támogatása az 1882. évi XI. t.-c. értelmében kötelező, hanem azokat is, akik a háború által más módon sújtottak és segélyezésre szorulnak. Ilyenek a kereskedők és iparosok, továbbá a kereskedelmi alkalmazottak, akik a háború következtében állásukat veszítették. Segítés módjának kidolgozása ügyében a miniszterelnök leiratot intézett a kereskedelmi és iparkamrákhoz s ebben felkéri azokat, hogy tegyék meg vonatkozó javaslatukat.

Hadseregszállító gyárak alkalmazottai katonai felügyelet és fenyítő hatalom alatt. A cs. és kir. budapesti katonai parancsnokság Präs. No. 18.225/M. 1914. december hó 31-éről kelt leirata értelmében a hadiszolgáltatási törvény rendelkezései alá helyezte azokat a gyári üzemeket, ahol a hadseregszállítók tekintetében erre szükség volt. Ennek következtében ezen gyárakban az összes tisztviselők és munkások a katonai büntető bíraskodásnak és a katonai fegyelmi fenyítő hatalomnak vannak alárendelve. Ezzel a védett gyárak intézménye Magyarországon meghonosult. A »Honi Ipar« a közleményhez a következő megjegyzéseket fűzi: »A hadügyminisztérium ezen intézkedése a mai viszonyok között kommentárta nem szorul; bizonyos, hogy nagyban hozzá fog járulni ahhoz is, hogy a hadseregszállító gyárakban a munkáshiány kérdése megoldást nyerjen.«

A magunk részéről megértjük ugyan, hogy a hadvezetőség a hadsereg szempontjából fontos üzemek zavartalanságának biztosítására a szükség esetén a rendelkezésére álló hatalmi eszközöket is igénybe veszi, azonban szükségesnek látjuk megjegyezni, hogy ezzel szemben a hadvezetőségre hárul az a feladat is, hogy az ily üzemekben foglalkoztatott alkalmazottak számára megfelelő fizetésről és kellő munkafeltételekről is gondoskodják. Csakhogy éppen az utóbbi jogos kívánság az, amelynek teljesítését a hadvezetőség figyelmen kívül hagyja, holott külföldön egyenesen katonai érdekből nagy súlyt fektettek az ilyen kívánságok teljesítésére is.

Miniszterek a szakegyesületeknél. Múlt év novemberében a német birodalmi s a porosz országos kormány több tagja, a minisztériumok képviselői, továbbá a birodalmi gyűlés s a porosz felsőház elnöke, Berlin város főpolgármestere s több képviselő meglátogatták a berlini szakszervezetek több intézményét, nevezetesen a szakszervezeti házat, a szakszervezetek központi bizottságának, a vas- és fémmunkás-szövetségnek s a famunkás-szövetségnek a hivatalos helyiségeit, valamint a fogyasztási szövetkezet központját. A látogatás célja az volt, hogy az illetők betekintést nyerjenek a munkásszervezetek működésébe s különösen, hogy személyesen meggyőződjenek, hogy a háború alatt milyen tevékenységet fejtenek ki a munkásmozgalom különböző szervei. A megtekintés után a porosz kereskedelemügyi miniszter s a birodalmi pénzügyi államtitkár megköszönték a kalauzolás s megelégedésüknek adtak kifejezést a látottak fölött.

A birodalmi kancellár emlékirata a helyibérek megállapításáról. A birodalmi kancellár múlt évi november 23-án a birodalmi gyűlés elé a háború folytán szükségessé vált gazdasági intézkedés tárgyában beadott emlékirata, amelyről ismételten megemlékeztünk, a munkanélküliség és munkaközvetítés kérdését a háború alatt érdekesen világítja meg. Az emlékirat szerint nagy fontosságú a munkásosztályra nézve, hogy a munkanélküliségnek lehetőleg vége vet-

tessék és a munkapiac célszerű szabályozásáról gondoskodás történjék. Az emlékirat többek között a helyi bérek megállapításával is foglalkozik. A helyi bérek rövid idő előtt állapították meg 1914. január 1-től tartozó érvénynyel és a Reichsversicherungsordnung 151. §-a szerint ezen megállapítás érvénye 1914. december 31-ig terjed. Minthogy a jelenlegi háborús viszonyok folytán az azzal kapcsolatos gazdasági átalakulások figyelembevételével nem volna helyes az új megállapítás a háború folyamán, 1914. szeptember 4-én, a megállapítás hatálya 1915. december 31-ig meghosszabbított. Ez a meghosszabbítás annál inkább szükséges volt, mert az illetékes hatóságok túlhalmozva vannak munkával, miért is nem fordíthattak volna a megállapításra, fontosságához mért nagy figyelmet.

Katonai parancsnokok szociálpolitikai intézkedései Németországban. A német katonai parancsnokok következetesen folytatják azt a szociálpolitikai szellemtől vezérelt munkát, amelyről lapunk két utóbbi számában már írtunk. A Kelet-Poroszországban levő csapatok parancsnoka például eltiltotta a pálinka árusítását, szigorú büntetést szabott meg a részegsége s Königsbergben elrendelte az italmérések este 6 órakor való zárását. A szeszes italok fogyasztása ellen irányuló intézkedéseknek nemcsak egészségügyi célzatuk van, hanem arra is szolgálnak, hogy a rozból való pálinkafőzésnek elejét vegyék.

Figyelemreméltó intézkedéseket tettek egyes katonai parancsnokságok, hogy a kisiparosoknak szövetkezés útján lehetővé tegyék a hadfelszerelési munkák vállalását. Ugyanekkor azonban a munkások részére is biztosították a megfelelő munkabért. Ilyenformán jutottak hadi szállításokhoz Berlinben a kisebb asztalos- és bórdíszműiparosok. A katonai hatóságok közreműködésével jöttek létre a nyerges- és kosárfonómunkások és munkaadók között a hadi munkákra vonatkozó bérmegállapodások. A berlini nyergesiparban a bérek ezáltal 20, majd később újabb 10 százalékkal emelkedtek. A katonai ruhaszállításoknál a katonai hatóságok megállapították az egyes darabok után fizetendő béreket olyképen, hogy a munkás rendszerint 70—75 százalékát kapja annak az összegnek, amit a ruházati hivatal a vállalkozó részére, mint munkabért megállapít. A katonai hatóságok azonban nemcsak megállapítják a béreket, de szigorúan megkövetelik a megállapodások betartását. A spandau tűzérési szertár például egy kosárfonómester elleni panasz alkalmából értesíti az illetőt, hogy ha nem fizeti a rendes béreket, megvonja tőle a további munkát.

A kereskedelmi alkalmazottak elbocsátása és fizetésleszállítása ellen is közbeléptek több helyen a kerületi parancsnokok. A metzi várparancsnok a vasúti szállítás megvonásával fenyegette meg azokat a kereskedőket, akik alkalmazottaikat méltánytalan módon elbocsátják, vagy fizetéseiket kurtítják.

A háborús állapotok és a munkaközvetítés. 1914 augusztus 6-án megalakított a »Reichszentrale der Arbeitsnachweise«, a munkaközvetítés birodalmi központja, amelynek célja az, hogy az összes munkaközvetítő szövetségek és szervezetek között érintkezést teremtsen. Emellett érintkezést keres a közvetítéssel foglalkozó, illetve afölött felügyeletet gyakorló hatóságokra is. Ez a központ a birodalmi belügyi hivatal kebelében megkezdte munkáját augusztus 9-én és első feladatának tekintette, hogy a mezőgazdasági munkálatokat elvégezze, így 12.000 városi munkást helyezett el aratási munkálatokra és egyszersmind a városi munkásoknak mezőgazdasági célokra való alkalmazási feltételeit szabályozván, a városi munkásságnak a szomszédos területen való közreműködését mezőgazdasági munkáknál megkönnyítette. A központ az olasz munkaerőknek hazaszállításában közreműködött, valamiképen közreműködött az erődökből eltávolított lakosság elhelyezése tekintetében. Nagy nehézségekkel járt a Németországban munkálkodó orosz munkásoknak elosztása és foglalkoztatása, csatornaépítkezéseknél, mezőgazdasági munkálatoknál, téglagyáraknál stb.

Ezenfelül fáradozott a központ abban az irányban, hogy alkalmas munkaerők közvetítése által egész üzemeket, egyes művek üzembentartását megkönnyítse. A mezőgazdasági kamaráknak a gőzekékhez és a cséplőgépek kiszolgálására megfelelő munkaerők állítottak rendelkezésre. Különösen nagyfontosságú volt a bányákban, vasművekben, a cukorgyártásnál és a behajózásnál szükséges munkások elhelyezése. Nagy tevékenységet fejtett ki a központ az erődítési munkálatok céljaira szükséges munkaerők közvetítése körül. Ezen munkások $\frac{2}{5}$ -e Berlinből és környékéről került ki, a többi a porosz tartományokból, Szászországból, a türingiai államokból, és Hamburgból. A katonai és tengeri hatóságok céljaira szükséges tanult munkások közvetítése is számos körre terjedt ki. Sok esetben

elégleges volt az, hogy ha egyik közvetítő szervet a másikkal érintkezésbe hozott és így a munkaerők kiegyenlítése megkötött. A központ működése minden esetre nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a német közgazdaság oly kifogástalanul működik a háború alatt.

A hadifoglyok foglalkoztatására a németbirodalmi belügyi hivatal és a porosz hadügyminisztérium egységes szabályokat állítottak fel, amelyeknek célja, hogy a munkaadók ne szerezhessenek a hadifoglyok foglalkoztatása útján igazságtalan előnyöket maguknak, a német munkásokat ne mellőzzék a hadifoglyok kedvéért s ne emeljék ezáltal a munkanélküliséget.

A hadifoglyokat, amennyiben azok nem kvalifikált munkára alkalmazhatók, az illető helyre megállapított közönséges munkabér (Ortsüblicher Tagelohn) szerint kell díjazni. A munkaközvetítési központ minden esetben igazolni tartozik, hogy a munkapiac állására való tekintettel a hadifoglyok alkalmazása nem kifogásolható, egyszersmind megjelöli a fizetendő napibér összegét. Tanult munkások részére az illető szakmában szokásos bér fizetendő, amelynek minden esetben legalább 50 százalékkal magasabbnak kell lenni a közönséges napibérnél. Ezen megállapított feltételek ellenőrzése bányamunkásoknál a bányahatóságok, ipari munkásoknál az iparfelügyelők feladata.

A munkabérek emelkedése a német malomiparban. A malomipari Berufsgenossenschaft jelentése szerint 1897-től 1913-ig az átlagos bérek 473·78 márkával emelkedtek a német malomiparban. 1897-ben egy »teljes« munkás átlagbére 703·12 márka volt, 1902-ben 813·77 márka, 1910-ben 1.041·03 márka, 1911-ben 1.083·14 márka 1912-ben 1.144·09 márka és 1913-ban 1.176·90 márka.

A munkapiac állása Németországban 1914 november hóban. A munkanélküliek száma a németországi szakszervezetekben november hóban ismét csökkent. A munkanélküliek számaránya volt: minden száz tagra júliusban 2·7, augusztusban 22·4, szeptemberben 16·0, októberben 10·9, novemberben 8·3. A csökkenés leginkább a sokszorosító iparágakban volt érezhető, de a kő-, föld- és faipari szakmákban, úgyszintén a textiliparban, a ruházati iparban, a vas- és fémiparban s a gépgyártásnál is javult a helyzet, míg az építőiparban a munkanélküliek száma kissé emelkedett.

Idegen munkaerők Franciaországban. Franciaországban úgy az ipar, mint a földművelés állandóan rá van utalva az idegen munkásokra. Egyes iparágakban túlnyomóan külföldieket foglalkoztatnak. Ezekhez tartozik a bányaművelés s a fémipar is. A ruházati iparban meg különösen nagy a külföldiek száma. Egy 1914. áprilisban kelt jelentés szerint ugyanez év januárjában a Pais de Calais és Nord departement-k 127.811 munkása közül 60.000 volt a külföldi. Magában Leus departement-ban 27.335 belga, 420 német, 894 spanyol, 400 olasz, 167 osztrák (valószínűleg magyarral együtt) és 83 orosz munkás volt alkalmazásban. A munkaerő hiányát nagyban fokozta a 3 éves katonai szolgálat visszaállítása. A háború után a munkáshiány mindenestre még nagyobb lesz.

Nők és fiatalok munkájának védelme Belgiumban. A belgiumi német kormányzó január hó elsejével életbeléptette a nők és fiatalok munkájának védelméről szóló 1914 május 26-iki törvényt, amelynek a törvényes rendelkezések szerint is január elsején kellett volna életbe lépni.

Az új törvény a gyermekek munkáját az eddigi 12. év helyett 14. évig tiltja, kiterjeszti az általános védelmi rendelkezéseket a vendéglőkben s az ipari és kereskedelmi vállalatok irodáiban alkalmazottakra. A nők éjjeli munkáját — ami eddig csak a 10-nél több alkalmazottakkal bíró üzemekben volt eltiltva — a kisebb üzemekben is megtiltja. Az éjjeli munka (este 9-től reggel 5-ig) a 16 éven aluli összes alkalmazottakra s az összes nőmunkásokra vonatkozólag tilos. Az éjjeli pihenőnek legalább 11 órán át kell tartani. A 16 éven aluli férfi munkások s a 21 éven aluli nők munkaideje a napi 12 órát nem haladhatja túl, beleértve 1½ órás szünetet is.

A sütőmunkások éjjeli munkájának eltiltása Olasz- és Spanyolországban. Olaszországban az 1908. évi március 22-iki törvény tiltotta el a sütőmunkások éjjeli munkáját. A tilalmat azonban a számtalan kivétel teljesen illuzióriussá tette. Az iparügyi miniszter most egy bizottságot küldött ki, amelynek feladata az érdekeltek köréből érkezett panaszokra való tekintettel javaslatot tenni a törvény módosítására. A bizottság a szakma képviselőin kívül iparfelügyelőkkel s orvosokkal áll, elnöke a munkásügyi hivatal egy tagja.

Spanyolországban törvényjavaslat készült a sütőmunkások éjjeli munkájának eltiltásáról. A javaslat általánosságban megtiltja az esti 9 és reggeli 5 óra közötti időben a munkát, de igen sok kivételt enged meg. Megengedi többek között a szállodákkal és vendéglőkkel kapcsolatos üzemekben s a cukrászdákban is az éjjeli munkát. A munkaidő maximuma sincs a javaslatban megállapítva, hanem csak az »embertelen s nyilvánvalóan túlhosszú munkaidő tilalma.

JOGGYAKORLAT

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Hadbavonult táppénzigénye.

A liegnitzi biztosítási hivatal elnökének 1914. december 6-iki határozata.

Határozat: A pénztár az igény kielégítésére köteleztetett.

Indokolás: H. T. kőműves 1914. augusztus 1-ig I. kőművesmesternél volt alkalmazva és Liegnitz város általános helyi betegsegélyző pénztárának tagja volt. T. a munkából a mozgósítás folytán kilépett és 1914. augusztus 5-én hadbavonult. 1914. augusztus 22-én T. Franciaországban megsebesült és ezen időponttól különböző kórházakban ápoltatott. T. a pénztárhoz fordult tovább biztosításért és a táppénz megadásért, azzal az indokolással, hogy a segélyezési eset még a pénztárban való kilépéstől való három héten belül történt. A pénztár azzal az indokolással utasította el T. igényét, hogy külföldön állott elő a segélyezési eset.

A hivatal elnökének álláspontja szerint ez a felfogás téves. Ilyen esetek megítélésénél figyelembe kell venni azt, hogy a Reichsversicherungsordnung nem számolt a háború esélyeivel és rendelkezéseit békés viszonyok szem előtt tartásával állapították meg. E törvényes rendelkezések a változott viszonyoknak megfelelően alkalmazandók. Az 1914. augusztus 4-iki szükségtörvények a legsúlyosabb méltánytalanságokat orvosolták, azonban e törvényeknek hiánya van abban a tekintetben, hogy csupán az önkéntes tovább biztosítás szempontjából jelenti ki azonosnak a külföldön hadiszolgálat okából való tartózkodást a belföldi tartózkodással, míg a Reichsversicherungsordnung 214. §-ára való hivatkozás a törvényből hiányzik és így a törvény szövege a pénztár álláspontja indokolására alapot nyújt. A törvényhozó azonban nem akarhatja, hogy katonák, akiknek egyike mint másika éppen úgy hazájáért harcol, különbözőképpen bíraltassanak el és sebesülésük esetén egyik kapjon táppénzt, a másik nem. Megtörténhetik ugyanis, hogy belföldön történik a sebesülés, a pénztártól való kilépéstől számított 3 héten belül, ez esetre a törvény kifejezett rendelkezése alapján a betegsegélyezés nyújtandó lenne, míg ha e sebesülés külföldön történik, akkor nem. Ez az eljárás nem igazságos és hogy elkerültessek, annak az a módja, hogy az 1914. augusztus 4-iki szükségtörvény 1. §-át olyképp értelmezzük, hogy az a Reichsversicherungsordnung 214. §-ának eseteire is vonatkozik.

Keresetnélküli-e a hadbavonult ?

A nürnbergi biztosítási hivatal elnökének határozata.

Határozat: A pénztár az igény kielégítésére köteleztetett.

Indokolás: M. szedő évek óta alkalmazva volt X. ujságvállalatnál és tagja volt a panaszolt helyi betegsegélyző pénztárnak. 1914. augusztus 4-én e foglalkozásából kilépett, hogy augusztus 7-én katonai szolgálatát megkezdje. Augusztus 14-én a katonai szolgálat alatt baleset folytán meghalt. Az özvegy által támasztott igényt a temetkezési segélyre a helyi pénztár elutasította azzal az indokolással, hogy M. nem tartotta fenn tagságát és keresetképtelenség katonai szolgálatra való bevonulása folytán az elhalálozáskor már fenn nem forgott.

A Reichsversicherungsordnung 214. §-a szerint M. hozzátartozóinak igénye van a temetkezési segélyre, ha munkanélküliség folytán lépett ki a pénztárból és a segélyezésre alapot adó eset, a munkanélküliség tartama alatt 3 héten belül a kilépéstől számítva állt be. A pénztár álláspontja szerint M. a katonaságnál szoldot és teljes ellátást kapott, családja pedig a katonai szolgálat tartama alatt törvényes támogatást, ennek folytán nem tekinthető halála időpontjában kereset-

képtelennek. A pénztár ezen álláspontját a hivatal elnöke helytelennek tartja. A katonai szolgálat ugyanis nem szünteti meg a keresetnélküliséget, mert aki munkájából kilép és katonai szolgálatra hivatik be, keresetképtelen marad. A katonák zsoldja nem munka ellenértéke. Aki katonai szolgálatát a hadseregben végzi, nem foglalkozásban van a törvény szerint, még akkor sem, ha egy fegyvergyárban vagy irodában teljesít szolgálatot, amely munkák egyébként biztosítási kötelezettség alá esnek. Különben is a katonai szolgálat teljesítése törvényes kötelességen alapszik és így a zsold, ellátás és lakás nem a katonai szolgálat ellenértékeül tekintendő, mert nem szabad egyezkedés útján állapították meg.

Járulékfizetési kötelezettség katonai szolgálat teljesítése alatt.

A düsseldorfi Landgericht 1914. február 12-én kelt ítélete.

Ítélet: A Landgericht a felebbezésnek helyt ad.

Indokolás: Eldöntendő kérdés az, vajjon a munkaadónak alkalmazottai katonai szolgálatának teljesítése alatt azok után a betegsegélyezési járulékot fizetnie kell, vagy sem. Ezen kérdés szempontjából a betegsegélyezési törvény 3. §-a, amely megállapítja, hogy katonai személyek nem biztosításra kötelezettek, nem jön figyelembe. Ezen 3. §. ugyanis csak azt állapítja meg, hogy azon katonák, akik katonaságuk alatt olyan szolgálatokra használatnak, amelyek különben a betegsegélyezési törvény első §-a szerint biztosítási kötelezettség alá esnek, nem biztosítandók.

Vajjon oly katonák után, akik a katonai szolgálatuk alatt a munkaadóval munkaviszonyban állnak, járulék fizetendő-e, a szerint döntendő el, hogy a katonák a betegsegélyezési törvény szabályai szerint a munkaadónál »foglalkoztatottnak tekintendők-e?« A betegsegélyezési törvény 1. §. értelmében a foglalkoztatást nem a tényleges munka, hanem a munkaviszony fenforgása jelenti. Sem szabadság, sem betegség vagy munkaképtelenség nem szüntetik meg a foglalkoztatást a törvény értelmében, nem szüntetik meg a munkaviszonyt. (A porosz felső közigazgatási bíróság 29. sz. határozata.) Ugyanez áll a munkának katonai szolgálat által való megszakításáról is. Az elsőbíróság a felső közigazgatási bíróság most hivatkozott döntéséből azt a következtetést vonja le, hogy a munkás a munkaadónak a szolgálat megszakításának tartamára »szerződésszerűleg rendelkezésére kell állnia«. A felsőbíróság álláspontja szerint ez az előfeltétel a katonai szolgálat korlátlan kényszerével össze nem egyeztethető. Az első bíró tévedett, midőn az idézett döntésnek olyan értelmet tulajdonított, amely értelmében annak nincs. A felső közigazgatási bíróság nem azt értette ezen szavak alatt, hogy a munkásnak a munka félbeszakítása tartama alatt a munkaadónak olyképen kell rendelkezésre állnia, hogy a munkaadó bármely percben a munka újból való felvételét követelhetné. Egy ily »rendelkezésre állás« a felső közigazgatási bíróság által említett betegség és munkaképtelenség eseteiben lehetetlen is volna, pedig a közigazgatási bíróság ezen esetben a foglalkoztatás folytatóságát állapította meg. A felső közigazgatási bíróság ezen szavakkal »szerződésszerűleg rendelkezésre áll« csak a munkaviszony folytatóságát akarta kifejezésre juttatni.

Ez következik a hivatkozott ítélet következő passzusából: »tehát foglalkoztatottnak a betegsegélyezési törvény szerint azokat is tekintenünk kell, kiknek munkaejeje a munkaadónak szerződésszerűleg a munkaképtelenség tartama alatt rendelkezésére áll, amely alkalmazott tehát a munkaadóhoz ezen állapot alatt is munkaviszonyban állott a munkaadóval szemben. »A felső közigazgatási bíróságnak az első bíróság által idézett rendelkezéséből következik tehát, hogy a szerződési viszony folytatóságos tartama alatt, még ha a munka meg is van szakítva, a betegsegélyezési járulékokat a munkaadó megfizetni tartozik. Ez vonatkozik minden megszakításra, tehát a katonai szolgálat folyt n előálló megszakításra is. Minthogy a jelen esetben a folytatóságos fenntartott, alpereseknek a járulékokat meg kell fizetniök, miért is az első bíróság ítéletének megváltoztatásával ezen járulékok fizetéséért őket kötelezni kellett.

A Munkásügyi Szemle régi évfolyamaiból

*egy-egy példányok 80 fillérért kaphatók a kiadóhivatalban: Budapest, V. kerület
Falk Miksa-utca 5. szám.*

BALESETBIZTOSÍTÁS.**Orosz honos pénztári tag segélyezése.**

I.

A Budapesti Munkásbiztosítási Választott Biróság 1912. A. bal. III. 134/8.

Ítélet: A bíróság igénylőt azzal az igényével, hogy balesetből folyólag részére állandó járadék ítéltessek meg, elutasítja.

Indokolás: Igénylő, aki saját előadása szerint is poremba-uzsigodskai születésű, oroszországi honos volt és aki ezen orosz honosságát, Magyarországon mindössze 3 év óta tartózkodván, mind máig meg is tartotta, a balesetbejelentésből kitűnően a G. és F. cég műhelyében, ahol, mint öntő dolgozott, balesetet szenvedett oly módon, hogy öntés közben az öntőedényből a forró vas kifröccsent és a jobb lábát összeégette. Igénylő a sérülésből kifolyólag 140 napon át betegsegélyezésben is részesült, a 140 napi segélyidő elteltével azonban igénylő járadékra támasztott igényt; a baleseti kártalanításra vonatkozó követelésével azonban a pénztár 1.912 K. 11.500/1. számú határozatával őt teljesen elutasította, arra az álláspontra támaszkodván, hogy igénylő orosz honos és hogy Oroszországgal szemben a munkás-balesetbiztosítás tekintetében viszonyosság nincs. A felebbezés következtében a bíróság az ügyet tárgyalásra tűzvén: nem lévén vitás az igénylőnek orosz honossága, ezzel szükségképen a törvény 5. §-ának azon rendelkezése nyomul előtérbe, hogy külföldi honosok csakis viszonyosság esetén esnek balesetbiztosítási kötelezettség alá és hogy ennél fogva pénztári kártalanításban is külföldiek csak viszonyosság esetén részesíthetők. Viszont ennek nyomán az a kérdés követelt tisztázást, hogy a törvény 5. §-a által megkívánt viszonyosság az orosz alattvalókkal szemben fenforgónak tekinthető-e vagy sem. E kérdés elbírálásánál pedig a bíróság az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 11. számú elvi határozatában lefektetett elvekhez, de a nemzetközi magánjogban általában követett felfogáshoz mérten, azt a nézetet tette magáévá, hogy csakis az alaki viszonyosság, vagyis az követelhető meg, hogy az illető külföldi állam a magyar honosokkal szemben a baleseti kártalanítás tekintetében a saját honosaival szemben is gyakorolt eljárást követi-e és a viszonyosság nem anyagi szempontból, vagyis abból vizsgálható, hogy az illető külföldi állam jogrendszere a baleseti sérültek kárát teljesen azonosan vagy hasonlóan állapítja-e meg és hogy ugyanannyit nyújt-e az ott dolgozó magyar munkásoknak, mint amit a magyar munkásbiztosítási törvény biztosít a Magyarország területén dolgozó idegen honosoknak. E szempontok szerint tárgyalva a viszonyosság kérdését, a Törvény 5. §-a nem hagy fenn kétséget aziránt sem, hogy viszonyosságról általában csak olyan államokkal szemben lehet szó, amelyekben a balesetbiztosítás törvényesen szabályoztatott és az egyenlő elbánás alapján való viszonyosság nem érthető az olyan államokra, amelyekben sem az ottani honosok, sem az ott dolgozó magyar állampolgároknak baleseti kártalanítási igénye törvényesen rendezve és biztosítva nincsen, miután a felhívott szakasz utolsó bekezdése világosan utal arra, hogy a balesetbiztosítás törvényes szabályozását nélkülöző állam alattvalóival szemben a biztosítási kötelezettséget a m. kir. kereskedelemügyi miniszter viszonyosságra való tekintet nélkül elrendelheti és ennek a rendelkezésnek csak az adott értelmezés mellett lehet célja és jelentősége, amennyiben a viszonyosságnak a munkásbiztosítás törvényes szabályozása hiányában való figyelembe vehetése esetén erre a külön intézkedésre szükség nem lett volna. Közelebbről nézve már most a magyar honosnak Oroszországban elszenvedett balesetből kifolyóan támasztható igényeit, — a m. kir. igazságügyminiszternek hiteles és a magyar bíróságok előtt zsinórmértékül vehető, már más ügyekben adott értesítései szerint a szentpétervári igazgató szenátus felebbezhetetlen határozata megerősítette az illetékes orosz törvényszéknek oly irányú határozatát, hogy e részben a magyar állampolgárokkal egyenlő elbánás alá eső osztrák állampolgárok ipari balesetből kifolyóan Oroszországban kártérítésre igényt nem tarthatnak, ez alapon Oroszországgal szemben a viszonyosság létesítése iránt tárgyalás meg sem indult. Magának az 1913 július 2-iki orosz törvénynek 1. §-a szerint pedig a baleseti kártalanítás követelhetéséhez az orosz állampolgárság szükséges és a külföldiekre való kiterjesztéséhez az orosz kereskedelem- és iparügyi miniszternek megfelelő rendelkezése volna nélkülözhetetlen (Lásd: dr. Zacher-féle »Die Arbeiterversicherung in Auslande« című munka IX/a füzetének 55. lapján közölt életbeléptető intézkedés XVII. cikkét), amely azonban eddig meg nem történt. E mellett az idézett orosz törvény csakis a munkaadó szavatosságát állapítja meg. Mindebből pedig szükségszerűen követ-

kezik, hogy a magyar munkásbiztosítási törvény kártalanítási jogrendszerének megfelelő alapon baleset esetén a magyar munkás megfelelő követelést sikerrel nem érvényesíthet, és így a bíróság felfogása szerint a magyar honosokkal szemben Oroszországban a Törvény 5. §-ában megkívánt egyenlő elbánás fenn nem forog, vagyis a törvényes alapon nyugvó viszonyosság nincsen, abból következik, hogy az orosz honos igénylőnek a pénztárral szemben kártalanítási igényjogosultsága szintén nem lehet, amiért is az igénylő igényével már ez alapon s feltétlenül elutasítandó volt. De nem hagyhatta a bíróság figyelmen kívül azt sem, hogy ez időszert Magyarországon az igénylő államával, t. i. Oroszországgal hadi állapotban van és hogy a hadi állapot természetes következménye az is, hogy az ellenséges állam polgárai ez időszert semmiféle közjogi elemekkel bíró kedvezményben nem részesíthetők, már pedig az 1907 : XIX. t.-cikkbe lefektetett baleseti járadék biztosítás szintén nagyrészt közjogi természetű intézmény és tiszta magánjogi jogosítványnak nem minősíthető, holott az 1913 : XLIII. t.-cikkben foglalt hágai egyezmény 23. cikkének h) pontja is egyedül a tiszta magánjogi természetű jogokat hagyja háború esetén is érintetlenül, ennél fogva igénylőnek a járadékra támasztott követelése az egyébkénti viszonyosság kérdésétől függetlenül már ez alapon is elutasítandó volt.

II.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1913. P. 389/7. számú ítélete :

Ítélet : A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezését elutasítja s az I. fokú bíróságnak a kártalanítási követelést elutasító ítéletét helyben hagyja.

Megokolás : A felebbviteli bíróság a perbeli tényállásnak az I. fokú ítélet indokolásában foglalt leírását teljesen helyesnek találta. A választott bírósági ítéletben kifejtett azon okfejtésre vonatkozólag azonban, amely szerint P. J. mint orosz honos az 1907 : XIX. t.-c. 5. §-ára való tekintettel azért nem illeti meg az Országos Pénztárral szemben a baleseti kártalanítási jog, mert a magyar honosoknak Oroszország területén szenvedett baleset tény alapján való munkásbiztosítási kártalanítását az oroszországi jogrendszer nem biztosítja, a felebbviteli bíróság előtt oly értelmi előterjesztés történt, amely szerint az orosz császári konzulátus 1913. év. augusztus hó 16/29-én 1.380. szám alatt egy hasonló ügyben jelzett jogi állásponttal ellenkező értesítést adott. Ezen értesítés szerint ugyanis az orosz ipartörvény oly intézkedéseket tartalmaz, amelyek alapján az Oroszország területén baleset következtében megsérült magyar honos a nevezett országban époly baleseti kártalanítást nyer, mint az orosz honos s ekként a fentebb jelzett viszonyosság Oroszországgal fennáll. A bizonyítási eljárásnak a jelzett adat következtében elrendelt kiegészítése azonban az I. fokú ítéletben érvényre jutott jogi álláspont helyességét igazolta. A m. kir. Igazságügyminiszter Úrnak leirata értelmében ugyanis az orosz iparügyi törvények az orosz törvénygyűjteménynek 1893. évi és folytatólagosan az 1895. évfolyamaiban megjelentek ugyan, azonban az oroszországi üzemekben alkalmazott munkások kártérítési igényeinek megítélésénél ezek nem, hanem csak az 1903. évi június hó 2-án kelt és a törvénygyűjteményben 910. szám alatt megjelent törvény, valamint a balesetbiztosítás tárgyában 1912. évi június hó 23-án kelt a törvénygyűjteményben 1.230. szám alatt közzétett és 1914. évi január hó 1-vel hatályba lépett törvény jöhetnek alkalmazásba. Minthogy pedig P. J. balesete 1910. évi február hó 17-én történt, az ő kártalanítási ügyében pusztán az 1903. évi június hó 2-án kelt törvény jöhet figyelembe, mely az I. fokú ítélet megokolásában helyesen vázoltakból kitűnőleg 1. §-ában a baleseti kártalanítási jogosultság egyik feltételéül az orosz állampolgárságot tűzi ki. Összhangban áll ezzel a megállapítással az az igazságügyminisztériumi bizonylatban jelzett körülmény, hogy a szentpétervári igazgató szenátus felebbezhetetlen határozata megerősítette az illetékes orosz törvényszéknek oly irányú intézkedését, hogy az osztrák állampolgárok ipari balesetből kifolyólag Oroszországban kártérítési igényt nem tarthatnak, mivel idevonatkozóan sem egyezmény nem létesült, sem külön rendelkezések nem tétettek. Már pedig aligha szenved kétséget, hogy mivel Magyarország és Oroszország között sem létesült a szóban levő tárgyban egyezmény, vagy külön rendelkezés, az orosz igazságszolgáltatás a magyar honosokat sem részesíti más elbánásban, mint a velünk közös külügyi képvisellel bíró osztrák birodalom állampolgárait. Mindezek összevetése alapján a felebbviteli bíróság helyesnek találta az I. fokú ítéletet, melyben P. J. baleseti kártalanítási igényével elutasítatott.

MUNKAVISZONY.**Szolgálati helynek ellenség betörése folytán való elhagyása.***A wieni iparbíróság ítélete.**Ítélet:* A bíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: X, aki panaszolt czernowitzi serfőzdéjében helyettes igazgató volt, Czernowitzot a cég külön engedélye nélkül elhagyta, midőn azt kiürítették és a panasz benyújtásáig nem tért Czernowitzba vissza. A panaszos előadja, hogy családját helyezte biztonságba, majd megbetegedett és orvosa megtiltotta a visszatérést, később pedig nem térhetett már Czernowitzba vissza. Tartózkodása Czernowitzban nem szükséges, mert a serfözde üzemét beszüntette, az eladások eszközlése pedig nem az ő ügykörébe tartozik, hanem más tisztviselőjébe. Álláspontja szerint nem lehet eljárása ok elbocsátásra és így illetményeit jogosan helyezi követelésbe. Az iparbíróság panaszos álláspontját magáévá tette. A panaszos Czernowitz számos egyéb lakójával együtt az oroszok betörésétől való félelmében hagyta el Czernowitzot. Eljárása nem tekinthető azonnali elbocsátásra alapnak, mert a törvény nem követeli a kereskedelmi alkalmazottól, mint a társaság mondja azt, hogy »helyén mint katona kitartson«, hanem csak azt emeli ki, hogy az állását jogszerű akadályoztatás nélkül nem hagyhatja el. A törvényben van tehát megállapítva az, hogy lehetnek jogszerű akadályozó okok. Ezen okok között nemcsak a betegség foglal helyet, hanem a család és saját személyes biztonsága érdekében követett eljárás is, különösen akkor, midőn az eljárás a saját munkaerő állandó megtartása érdekében szükséges, hiszen közérdek, hogy egy esetleges hősies póz folytán az alkalmazott vagy annak családja ne essék a társadalom terhére. Maga a panaszolt elismeri, hogy a panaszos az üzemnek 1914. augusztus 31-én történt beszüntetése óta nem fejthette ki a normális munkakörének megfelelő tevékenységet, tehát nem volt a szolgálat érdekében ottléte feltétlenül szükséges. Tehát ezen szempontból ott tartózkodása tényleg tulajdonképpen póz lett volna.

Ily viszonyok mellett a panaszos joggal hihette, hogy sokkal fontosabb az, hogy munkaerejét az üzem későbbi újbóli felvételére biztonságban tartsa, mint az, hogy a minimumra csökkent eladást vezesse. Ha azonban a munkaadó ellenkező nézeten volt, mindenesetre módjában lett volna alkalmazottját állásának újbóli elfoglalására felhívni, ezt azonban saját bevallása szerint nem tette.

A bérlevonás nem eszközölhető katonai szolgálatra való jelentkezés miatt.*A berlini iparbíróság ítélete.**Ítélet:* Az iparbíróság a panasznak helyt ad.

Indokolás: X. panaszos népfőlkelőnek parancsnokságánál jelentkeznie kellett és ezért egy egész munkanapot mulasztott. A munkaadója ezért e napra eső órabérét levonásba hozta. Az iparbíróság ezen levonást jogtalannak tekinti.

A polgári törvénykönyv (Bürgerliches-Gesetzbuch) 616. §-a szerint ugyanis nem veszi el a munkás igényét a munkabérre, hogy ha aránylag nem lényeges ideig, önhibáján kívül, a személyben rejlő ok miatt a szolgálattételben akadályozva van. Kétségtelen, hogy ezen eset forog fenn akkor is, ha a munkásnak, mint népfőlkelőnek jelentkeznie kell. Az pedig, hogy ez a jelentkezés egy teljes napot vett igénybe, nem változtat azon, hogy ezen törvényes rendelkezés alkalmazható legyen, mert egy nap a körülmények figyelembevételével nem tekintendő lényeges időmulasztásnak.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona.
**KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.**

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF**

Részletfizetésre
is szállítunk

modern amerikai irodai-, íriszoba-
és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa ca. és kir.
udv. szállító
Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képek
árjegyzék

legyen
és bér-
membe.

SCHOTTOLA ERNŐ

BUDAPEST, Vilmos császár-út 53,
és 13 (Andrásy-út sarkán)

Kötszerek. Műszerek. Belegápo-
lási cikkek. Gyógyászati segéd-
eszközök.

Dr. PAJOR- szanatorium és vízgyógyintézet

BUDAPEST, VAS-UTCA 17. SZÁM.

Új osztályok:

- I. Gyógygimnasztika és test-
egyenészet
- II. Szülő- és nőbeteg-osztály

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehely-
mentes, kímélés munka. — Legelőkelőbb
megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. —
Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvál-
latok, éttermek, Clubok részére.

Marta-Automobilok A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.

Központi iroda:
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17. szám.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermeknek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2'50 kor. — Egyleteknek 1'60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki
kereskedésben.

Aki igazán SZALÁMIT akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyár, Budapest.

Nyarálás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

Eckardt Vilmos és Hotop Ernő r.-t.

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta téglágetőket, tetőcserépgyárakat, chamotte-téglagyárakat, mészegetőket, magnezitgyárakat, tüzelési berendezéseket, gyárkéményeket, kazánbefalazásokat.

„ERICSSON“

Magyar Villamossági Részvénytársaság
ezelőtt Deckert és Homolka

Budapest, VI., Vörösmarty-utca 67. sz.

Szállít és készít: csengőket, távbeszélőket, villámhárítókat, biztonsági berendezéseket, tűzjelzőket, elektromos vizállásmutatásokat, órákat, távhőmérőket. Villamos világítási és erőátviteli berendezéseket.

Különlegességek: tudományos mérőműszerek, drótmélküli távirók, Röntgen- és villamgyógyászati készülékek. :: ::
Pneumatikus csőposta-ipar.

MAGYAR GYÁRTMÁNYÓ
DIVATCS ÉS MŰVÉSZI

LEVÉLPAPIROS

MINDEN KIVITELBEN

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPÍRNEMŰGYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG.

Budapest VI., Rózsa-u. 55.

V., Erzsébet-tér 19. IV., Egyetem-tér 5-6.

Nagyvárad, Rákóczi-út 5.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg *kénes források*, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvíze
hasznos ital ÉTVAGYZAVAROK-
NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-
SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomj-
csillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummianyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Mi isztériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetősegeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

„ASKLÉPIOS”

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselője. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SURGONYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FÓRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET VÁCZI-UTCZA 1. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb **TÖMITŐ LEMEZ**

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki
kereskedésben.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Armin Flai szalámigyár, Budapest.

Nyaralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtleníse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

Eckardt Vilmos és Hotop Ernő r.-t.

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta tégláégetőket, tetőcserépgyárakat, chamotte-téglagyárakat, mészégetőket, magnezitgyárakat, tüzelési berendezéseket, gyárkéményeket, kazánbefalazásokat.

„ERICSSON“

Magyar Villamossági Részvénytársaság
ezelőtt Deckert és Homolka

Budapest, VI., Vörösmarty-utca 67. sz.

Szállít és készít: csengőket, távbeszélőket, villámhárítókat, biztonsági berendezéseket, tűzjelzőket, elektromos vizállásmutatókat, órákat, távhőmérőket. Villamos világítási és erőátviteli berendezéseket.

Különlegességek: tudományos mérőműszerek, drótnélküli távirók, Röntgen- és villamgyógyászati készülékek. :: ::
Pneumatikus csőposta-ipar.

MAGYAR GYÁRTMÁNYÚ
DIVATCS ÉS MŰVÉSZI

LEVÉLPAPIROS

MINDEN KIVITELBEN

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPÍRNEMŰGYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG.

Budapest VI., Rózsa-u. 55.

V., Erzsébet-tér 19. IV., Egyetem-tér 5-6.

Nagyvárad, Rákóczi-út 5.

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók vezetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg *kénes források*, iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás szénsavval telített ásványvíze hasznos ital ÉTVAGYZAVAROK-NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZSÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hatathós szomjcsillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.
SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÚTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gumonygyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER

:: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. M. iszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirat Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőiségeknek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

„ASKLÉPIOS”

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékekre. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselője. Dessauer rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon: 37-04. szám.

Fényes a

„Tauril” pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest VI., Mozsár-u. 9.

SÜRGÖNYCÍM: PNEUTAURIL.

TELEFON: 99-02.

Orvos urak figyelmébe

Ludtálpúak és fájos lábúak legjobb eredményrel használják
szab. Laufer ludtálp-fűzőt.

akorvosok által elismerve. — Prospektust
kivánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész

BUDAPEST,

IV., Muzeum-körút 9. szám.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.

Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1912-ik év végén a 406 millió koronát ::
biztosítások összege a meghaladta.
A díjtartalé-
kok összege: **120,416.453 K 94 f.**

(a viszontbiztosít.ások 986.499 K 14 f-nyl tartaléka nélkül)
eddig ki fizetések a biztosítottaknak

132,158.363 K 05 f.

BIENENSTOK VILMOS

ruggyantabélyegző gyár és vésnöki műintézet

Az összes Ker. Pénztárak szállítója.

Gummi- és rézbélyegzők, számozó-
gépek, festékpárnák és mindennemű
e szakmába vágó cikkek jutányos
árban a legrövidebb idő alatt száll-
lítatnak.

Fűzlet csak

BUDAPEST, VII., Rákóczi-út 64. sz.

Telefon 53-77.

*bácsi! néni! ide figyelj
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

COPYRIGHT

PALMA C.C. Ld.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG